Dirshu דרשו ד' ועזו
קרן עולמית לחיזוק ועידוד לימוד התורה
חינו
המרכז לסיוע והכוונת תלמידים

לקראת שבת מלכתא

לקראת שבת מלכתא
עיונים, מעורר לבבות לאהבת השם יתברך ותורתו הקדושה
סיפורים ופנינים מרתקים מחייהם של רבותינו הקדושים לפי סדר פרשיות השבוע

פנינים לפרשת וירא פ"ז | גליון מס' 554 | סיפורים ופנינים מרתקים | לקבלת הגליון למייל: dirshu@dirshu.co.il

"מספרים שכאשר ביקר האדמו"ר מסאטמר אצל מרן החזון איש, עלו בשיחתם דברי הרמב"ם: מי שאינו מוצא מקום שאין בו שכנים רעים, ילך עד המדבר. אבל איפה מוצאים היום מדבר כזה, מקום שאפשר לחיות בו בלי לחשוש מהשפעת הסביבה?"

מתוך משאו המרטיט של הגאון הגדול רבי שריאל רוזנברג שליט"א, גאב"ד בד"ץ ב"ב, שנאמר בהתרגשות עצומה על ציונו של אבי עולם הישיבות, מרן הגר"ח מוולוז'ין זצוק"ל, במהלך המסע ההיסטורי זל רבני 'דרשו' לראדין

"אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַרְאֶךָּ" (בראשית י"ב, א')

אנחנו נמצאים בוולוז'ין, מקום הורתה ולידתה של אם הישיבות. אנחנו עומדים על קברו של רבינו הגדול, מייסד הישיבה, הישיבה שנקראת בפי כל "אם הישיבות", משום שהיא חוללה מהפך בכל עולם הישיבות.

מה היה המהפך? לומדי תורה, מרביצי תורה ובתי מדרש של תורה היו תמיד. מה אפוא החידוש שהתחדש בישיבת וולוז'ין, עד שנקראה "אם הישיבות", ועד שכל הישיבות שבזמננו הן תוצאה שלה, כוח כוחה של וולוז'ין?

מדבר בלב היישוב

מספרים שכאשר היה האדמו"ר מסאטמר זצ"ל אצל מרן החזון



איש זצ"ל, הזכירו השניים את דברי הרמב"ם בהלכות דעות שכותב שדרכו של אדם להימשך בדעותיו אחר שכניו, אחר הסביבה שלו,

ארבה בשדות הכותנה
מה הסביר מרן הגרא"ל שטיינמן ליהודי שראה את כל השקעתו והשקעתם של אחרים נעלמת בתוך דקות
(עמוד 24)

עוד 90 מבחנים
שיחה עם הרה"ג רבי נתנאל משרוף שליט"א, מנבחני 'קניין ש"ס', על החשבון הפשוט שהוביל אותו אל כל הש"ס
(עמוד 26)

האגרוף שלא נפתח
ילד בן שנתיים קפץ את ידו ולא הסכים בשום אופן לפתוח אותה. הוא נשלח לבדיקה ושם מצאו משהו שאיש לא חיפש
(עמוד 18)

מכה בדרך מהכותל
הגבאי הציע לרבי שלמה מזוויעהל לחזור דרך שער יפו, שהיא הדרך הבטוחה, אבל הרבי התעקש ללכת דרך שער שכם...
(עמוד 16)

ביקשו לכפות שילמדו בישיבה קצת לימודי חול, קצת רוסית, קצת מזה וקצת מזה. אבל הנצי"ב ושאר הגדולים שהיו אז הבינו שאין כאן שאלה של חצי שעת לימוד יותר או פחות. השאלה היא אם יוצאים מבית המדרש החוצה או לא. והם הכריעו שבית המדרש, הישיבה, צריך להיות בית מדרש שלא יוצאים ממנו החוצה

ולכן עליו לחפש לגור במקום שאין בו שכנים רעים שהוא עלול להימשך אחריהם. אם אינו מוצא מקום כזה בעירו, ילך לעיר אחרת. אם אינו מוצא בעיר אחרת, ילך למדינה אחרת. ואם גם במדינה אחרת אינו מוצא, ילך למדבר, כעניין שנאמר: "מי יתנני במדבר מלון אורחים ואעזבה את עמי".

אם כן, מה עושים היום? איפה מוצאים בימינו מדבר כזה, שאפשר לגור בו בלי לחשוש מהשפעת הסביבה?

אמר החזון איש: בזמננו, הישיבה היא המדבר.

מה פירוש הדברים, שבזמננו הישיבה היא המדבר?

חז"ל כבר אמרו: "אם פגע בך מנוול זה, משכהו לבית המדרש". הדברים אמורים במי שרוצה להילחם ביצר הרע. הוא רוצה להילחם בו, והמלחמה קשה לו, ולכן יש לו עצה: משכהו לבית המדרש. אבל מה עושים כדי שאדם לא יגיע כלל למלחמה עם היצר הרע? כדי שלא תהיה עליו השפעה מהסביבה, השפעה שבגללה יצטרך להילחם ביצר, ושבגללה עליו ללכת למדבר?

התשובה היא שהוא חייב לחיות בתוך בית המדרש. לא לחיות בחוץ ולהיכנס לבית המדרש, להיכנס להתפלל, להיכנס ללמוד, אלא שכל חייו יהיו בתוך בית המדרש, בתוך הישיבה.

וזה מה שהתחדש בוולוז'ין. באו לשנה, לשנתיים, לשלוש, לארבע, לחמש. באו ללמוד, נכנסו לבית המדרש, ולא יצאו ממנו במשך כמה שנים. כל החיים היו בתוך בית המדרש.

אוכלים, ישנים, ולומדים

מספרים ששאלו פעם את הנצי"ב: מה עושים בוולוז'ין?

השיב הנצי"ב: אוכלים וישנים. וחוץ מזה, לומדים.

מה שאדם צריך לאכול, לשתות ולישון, את זה הוא צריך. אבל מלבד זאת אין שום דבר אחר, רק לימוד. זו הייתה וולוז'ין, וזו דמותה של הישיבה, אם הישיבות, שמכוחה נבנה עולם הישיבות לדורי דורות.

הכרעה במחיר החיים

אנחנו נמצאים בתקופה שיש בה גזירות על עולם הישיבות. מנסים לדחוק את בני הישיבות לצאת מבית המדרש החוצה, לחזור מהמדבר אל מקום היישוב, אל הסביבה הרעה שמשפיעה על בני האדם.

כידוע, גם וולוז'ין נסגרה מסיבה זו. ביקשו לכפות שילמדו בישיבה קצת לימודי חול, קצת רוסית, קצת מזה וקצת מזה. אבל הנצי"ב ושאר הגדולים שהיו אז הבינו שאין כאן שאלה של חצי שעת לימוד יותר או פחות. השאלה היא אם יוצאים מבית המדרש החוצה או לא. והם הכריעו שבית המדרש, הישיבה, צריך להיות בית מדרש שלא יוצאים ממנו החוצה. ואם אי אפשר לקיים בית מדרש כזה, מוטב שייסגר, וייפתחו בתי מדרש אחרים שיוכלו לעמוד ברוח הזאת.

זו הייתה הכרעתו של הנצי"ב. ובנו, רבי חיים ברלין, כותב שאביו אמר לו לפני פטירתו שהוא יודע שזה מה שפגע בבריאותו והביא לפטירתו, אבל הוא אינו מתחרט. זה היה כדאי, אמר. היה כדאי לו לעשות את המעשה הזה, אף שעלה לו בחייו, כדי להציל את עולם הישיבות.

בעת כזאת, כשיש גזירות על עולם הישיבות, הדבר צריך להביא אותנו, את כל עולם בני התורה ותלמידי הישיבות, לתוצאה ההפוכה: להתחזק כנגד זה בכפל כפליים.

כי חולת אהבה אני

בשיר השירים כתוב: "השבעתי אתכם בנות ירושלים... אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ". כלומר, לא בבת אחת, לא מתוך התלהבות, אלא לאט לאט. זו הדרך בעבודת ה'. כולם יודעים שמי שקופץ מהר מדי עלול ליפול, חס וחלילה.

אבל במקום אחד כתוב אחרת: "השבעתי אתכם בנות ירושלים, אם תמצאו את דודי מה תגידו לו, שחולת אהבה אני". כאן כבר לא נאמר "עד שתחפץ". לא עוד לאט לאט, אלא: אני כבר חולת אהבה, האהבה לריבונו של עולם בוערת בי.

מתי נאמרו הדברים? מה כתוב בפסוק שלפניו? "מצאוני השומרים הסובבים בעיר, הכוני פצעוני, נשאו את רדידי מעלי שומרי החומות". כשמגיעים למצב של "הכוני פצעוני, נשאו את רדידי מעלי", זה מה שמעורר את האהבה: "כי חולת אהבה אני".

גם אנחנו נמצאים עכשיו במצב של "הכוני פצעוני, נשאו את רדידי

לפניות בנושא פרסום בגליון 052-7144937 מוטי

מעלי". רוצים להסיר מעלינו את כל הקדושה שלנו, את כל העטיפה שסגרה עלינו מפני החולין, מפני המיאוס שבחוץ. זה הזמן של "כי חולת אהבה אני", הזמן להגביר את האהבה.

המכות שהביאו לאהבה

ויש גם מדרש חז"ל על הפסוק: "מה המכות האלה בין ידיך, ויאמר אשר הוכיתי בית מאהבי". חז"ל אומרים שהפסוק מדבר באלה שסבלו על קיום המצוות: "מה לך יוצא ליהרג? על שמלתי את בני. מה לך יוצא לישרף? על שקראתי בתורה. מה לך לוקה? על שנטלתי את הלולב".

הם מסרו את נפשם על קיום המצוות. אבל מה פירוש "בית מאהבי"? אלה שהיכו אותם, אלה שהרגו אותם, הם "מאהבי"? מדוע הם נקראים כך?

התשובה היא שבגזירותיהם הם הביאו אותנו לאהבת הקדוש ברוך הוא, ולכן הם נקראים "בית מאהבי".

זה מה שצריך לעורר אותנו במצב הזה של רדיפות: רק להתחזק ולהתגבר בכפלי כפליים.

מתי יגיעו מעשי

אי אפשר שלא להזכיר כאן דבר נפלא מדברי רבינו בעל "נפש החיים".

חז"ל אומרים: "חייב כל אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבות". ואין הכוונה לאביו, אלא לאבות־ינו אברהם, יצחק ויעקב. כשלומדים מאמר חז"ל כזה, איש אינו חושב שהכוונה באמת, שאני צריך לחשוב מתי אהיה כמו אברהם אבינו, כמו יצחק אבינו, כמו יעקב אבינו.

שואל בעל נפש החיים: מדוע לא נאמר גם משה רבינו? מדוע נאמר רק אברהם, יצחק ויעקב? למה אין אדם צריך לומר "מתי יגיעו מעשי למעשי משה רבינו"?

ומתרץ: משום שלהיות כמו משה רבינו אי אפשר, "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה". לכן אין אדם יכול לומר מתי יגיעו מעשי למעשי משה רבינו.

שמע מינה, שלהגיע לאברהם, יצחק ויעקב כן אפשר. אין זה דבר מופרך, ואין זו מליצה בעלמא. הכוונה כאן ממש, ברצינות: אדם צריך לשאוף לכך.

קשה לנו לדבר על זה. קשה להאמין שיש מישהו מאיתנו שמסוגל להגיע למדרגות כאלה. אבל יש גם תחנות בדרך. ישנם גדולי התורה שראינו במו עינינו. מי שראה את ההתמדה של מרן רבי חיים קניבסקי זצ"ל, את ההתמדה של מרן רבי אהרן לייב שטיינמן זצ"ל, של מרן רבי גרשון אדלשטיין זצ"ל, של מורי חמי מרן רבי ניסים קרליץ זצ"ל, אלה שראינו בשנים האחרונות, יודע שבאמת צריך לשאוף: מתי יגיעו מעשי למעשי אבות.

ומה יענה אז?

חשבתי פעם: כשיבואו בשמים בטענה לאדם, מדוע לא חשבת "מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם, יצחק ויעקב", הוא יאמר: נו, מה? לא חשבתי שהכוונה באמת. אין זה תירוץ, כי נאמר "חייב אדם", וחיוב הוא חיוב. הוא אינו יכול לטעון שלא חשב שהדבר נכון. בסדר. אבל עדיין יש לו איזה פתחון פה לומר: איזו שייכות יש לי לאברהם, יצחק ויעקב?

אבל אם ישאלו אותו: מדוע לא חשבת מתי יגיעו מעשי למעשי רבי חיים קניבסקי, מה יאמר? מה יאמר? אין לו שום פתחון פה.

לכן, בעת כזאת, כשצריך להתחזק ולהתעורר, עלינו באמת לקחת לדוגמה את גדולי הדור שעוד זכינו לראותם, לחשוב תמיד מתי יגיעו מעשי למעשיהם, ולשאוף לגדלות. כפי שכבר הוזכר כאן קודם, השאיפה צריכה להיות תמיד לגדול עוד ועוד.

ובעזרת ה', מסירות הנפש והדבקות הזאת, המחשבה של "כי חולת אהבה אני", יביאו לכך שהגזירות יתבטלו, ובמהרה בימינו נשמע את קול שופרו של משיח ונזכה לגאולה השלמה, במהרה בימינו אמן.

מָלְאָה הָאָרֶץ דֵּעָה

סניפי 'דרשו' ברחבי תבל

ישראל | ארה"ב | אירופה | צרפת | ארגנטינה | אוסטרליה | בלגיה | קנדה
מקסיקו | דרום אפריקה | שוויץ | אוסטריה | הונגריה | ונצואלה | פנמה
בלארוס | אוקראינה | רומא | ג'יבלטר | הולנד | ברזיל | ברלין

"רבי יצחק הוטנר כבר החליט לעזוב את הישיבה. ההנהגה של הסבא מסלבודקא עמו הייתה קשה וחזקה מאד. הוא בא להיפרד, ועוד בפתח הבית הוא שומע את הרבנית אומרת לסבא משפט אחד..."

הגה"צ רבי חזקיהו משקובסקי שליט"א, משגיח ישיבת
'אורחות תורה' ומגיד שיעור ב'עמוד היומי' מבית 'דרשו'

"וַיִּתְפַּלֵּל אַבְרָהָם... וַיִּרְפָּא אֱלֹקִים אֶת אֲבִימֶלֶךְ" (בראשית כ', י"ז)



פעם עמד רבי שמשון פינקוס זצ"ל על מדרש שמאיר את המשנה הראשונה במסכת בבא מציעא באור מיוחד.

במדרש מסופר שאלכסנדר מוקדון הגיע פעם אל מלך קציא, ונכנס אליו בדיוק בשעה שישב לדון. באו לפניו שני אנשים. האחד טען: קניתי מחברי שדה, ומצאתי בה אוצר. שדה קניתי, אוצר לא קניתי, ואני רוצה להחזיר לו אותו. אבל הוא לא מוכן לקחת. והמוכר טוען: מכרתי לו את השדה עם כל מה שיש בה, וממילא האוצר שלו.

שאל המלך את הראשון: יש לך בן? כן. שאל את השני: ולך יש בת? כן. אמר להם המלך: תשדכו ביניהם, ותנו להם את האוצר.

שאל רבי שמשון: הם באו לדיין שיפסוק להם דין, ובמקום דיין הוא נהיה שדכן... שאלו אותך דין, תפסוק!

ותירץ: אנחנו רגילים לדין של תחילת בבא מציעא, "זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי". כאן הדין הפוך. זה אומר כולה שלך, וזה אומר כולה שלך. ועל זה המלך פסק! כשכל אחד דואג לשני, שניהם יקבלו ואף אחד לא יפסיד. רק איך עושים דבר כזה? עושים שידוך, ואז כל אחד מהם יכול לומר: או שהבן שלי מקבל או שהחתן שלי מקבל, או שהבת שלי או שהכלה שלי.

כשדואגים לשני, לא מפסידים. זה כלל בחיים.

צריך שיחלה עצמו עליו

בספר השיחות של ראש ישיבת מיר, הגאון רבי נתן צבי פינקל זצ"ל, מובאות שתי עצות לתחילת זמן. העצה הראשונה היא לכאוב את הכאב של השני.

הגמרא בברכות אומרת: "כל שאפשר לו לבקש רחמים על חבירו ואינו מבקש, נקרא חוטא". ומוסיפה: "אם תלמיד חכם הוא, צריך שיחלה עצמו עליו". ולכאורה זה לא מובן. איך אפשר להיות חולה כשאני בריא? סתם לשכב במיטה?

אלא שאם הכאב של השני באמת כואב לי, זו כבר לא בעיה להיות חולה. כשיש לאדם צער גדול, הוא נעשה חולה. כשאכפת לו מהשני, זה משפיע עליו.

ידוע שמרן ראש הישיבה, הגרא"ל שטיינמן זצ"ל, היה כמה פעמים משתהה באמצע קבלת הקהל, ורק אחרי כמה רגעים ממשיך. כל כך הרבה צער עבר לפניו, כל כך הרבה כאב.

רש"י בפרשתנו לומד מאברהם אבינו, שהתפלל על אבימלך ומיד אחר כך נפקדה שרה, ש"כל המבקש רחמים על חבירו והוא צריך לאותו דבר, הוא נענה תחילה". ויש שמסבירים: "והוא צריך לאותו דבר", פירושו שהוא צריך את הישועה של חברו. הוא צריך שלחברו יהיה טוב. מי שמתפלל כך, נענה תחילה.

רבי נתן צבי הביא בשם רבו, הגאון רבי חיים קמיל זצ"ל: רוצה להצליח? רוצה לזכור את מה שלמדת? תתפלל על השני. תרצה שלכל אחד יהיה טוב, שיהיה אכפת לך שהשני יצליח. וכל שכן לא לקנא בו, אלא לפרגן לו.

הבחור שהסבא צם עליו

כך נהג הסבא מסלבודקא. כשבחור לא התנהג כראוי, הסבא צם עליו והתפלל עליו. הוא חשב עליו, זה כאב לו.

רבי יצחק הוטנר זצ"ל סיפר שבצעירותו כבר עמד על סף עזיבת הישיבה. ההנהגה של הסבא מסלבודקא עמו הייתה קשה וחזקה מאד, עד שבשלב מסוים כבר לא עמד בזה, והחליט לעזוב.

הוא בא להיפרד מהסבא, ועוד בפתח הבית הוא שומע את הרבנית אומרת לסבא: "הבחור שאתה מרבה כל כך להתפלל עליו, שאתה צם עליו, הוא בא עכשיו. הוא רוצה להיכנס..."

רבי יצחק עמד נדהם. הסבא צם ומתפלל עלי? אני חשבתי שהוא רק מרחיק אותי...

באותו רגע נמנה וגמר לחזור לישיבה. ומשם יצא ה"פחד יצחק".
"אתה ילד שלנו!"
לא מכבר פגשתי רב מצפון תל אביב, והוא סיפר לי על יהודי שמתקרב אליו בתקופה האחרונה. הוא היה חילוני גמור, ועכשיו הוא משתדל ולומד.
אותו יהודי סיפר לו את הסיפור שלו. כבחור הוא למד בישיבת 'אור ישראל'. ואז נקלעה המשפחה לטרגדיה נוראה שהרחיקה אותו מאוד מעולם התורה ולבסוף הוא התגלגל לאן שהתגלגל.
"הרב שפילר, המשגיח בישיבה, יהודי ירא שמים גדול, בא אלי הביתה," הוא מספר. "הוא ראה אותי כמו שהייתי. והוא ניגש, חיבק אותי, נישק אותי ואמר לי: תדע לך, איך שאתה וכמו שאתה, אנחנו אוהבים אותך! אתה ילד שלנו!"
המשגיח המשיך לדבר איתו בדברי עידוד ונחמה, נתן לו במתנה ספר זיכרון, כתב לו הקדשה, והלך.
"מאז זה לא נותן לי מנוח," אומר אותו יהודי. "כל הזמן. זה אוכל אותי... והיום החלטתי לחזור."
זה התפקיד שלנו: שהכאב של השני יכאב לנו, ושנרצה באמת שהשני יצליח.

השבת השקטה ביותר

העצה השנייה של רבי נתן צבי נוגעת לתמימות. הקב"ה אמר לאברהם אבינו "התהלך לפני והיה תמים", ורש"י מפרש: "היה שלם בכל נסיונותי".
מה פירוש להיות שלם בניסיון? יש מי שעומד בניסיון כי אין לו ברירה. ויש מי שמרגיש: אני רוצה את זה, אני יודע שזה לטובתי, כי הקב"ה רוצה רק בטובתי ודואג לי, ואני שמח ורגוע לעשות כרצונו.
הגרש"ז אולמן זצ"ל סיפר מעשה:
היה זה בימי המלחמה בקום המדינה, כשהיו הפגזות. באו פעם אל החזון איש ואמרו לו שבשבת עומדים להפגיז את בני ברק. ביתו של החזון איש היה אז הבית האחרון בעיר, ולכן הציעו לו לעבור לבית אחר, פנימה יותר.
הרב אולמן היה באותה שעה אצל החזון איש, והחזון איש אמר לו: "אני אומר לך, לא יקרה שום דבר. אבל אני לא רוצה לזלזל בהם בגלוי. הם באו במיוחד וטרחו בשבילי להזהיר אותי, ולא יפה להראות שמזלזלים בהם. ללכת לבית אחר לא אלך, כי זה יטיל פחד ומורא על שאר התושבים, וזה לא הגון, כי לא יקרה כלום. ואתה, תישן בחדר החיצון. לא יקרה כלום."
"לא הייתה לי אף פעם שבת רגועה כמו השבת ההיא אצל החזון איש," סיפר הרב אולמן. "בכל פעם אחרת פחדתי שמא יקרה משהו. אבל כאן החזון איש הבטיח שלא יקרה כלום, וממילא הכל היה רגוע הרבה יותר."

אברהם, שנעלער!

"והיה תמים", היה שלם. אפשר לקבל את הניסיון מחוסר ברירה: הקב"ה אומר לי לקבל, וכי יש לי ברירה? אבל אברהם אבינו הזדרז ורץ לעשות רצון קונו. הוא הלך לעקידה בלי שום חשבונות אחרים, בלי שום ספקות והרהורים אחרי דברי הקב"ה.
מסופר על הגר צדק, רבי אברהם בן אברהם הי"ד, בנו של הרוזן פוטוצקי, שכאשר הובילו אותו להריגה על קידוש השם, הלך לאט. הגר"א קרא לו מחלון ביתו: "אברהם, שנעלער!", כלומר מהר יותר, תרוץ. ומסבירים שהגר צדק הסתפק: האם ללכת מהר ככל האפשר, כדי להזדרז במצוה, או דווקא לאט, כדי לחיות עוד כמה רגעים. והגר"א פשט לו את הספק: להרבות כבוד שמים, כמה שיותר מהר.
ומה עם הלב? הנסיך הסלבודקאי, הגאון רבי אייזיק שר זצ"ל, שאל: כתוב שכשאברהם הלך לעקידה, הוא בכה. למה בכה? ותירץ: הקב"ה לא אמר לאברהם להתעלם מרגשותיו ולהקריב את בנו, אלא "קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת". תחשוב עכשיו שזה בנך, יחידך, אהובך. אברהם נטע בלבו כמה שיותר אהבה לבן, ו... בכה. ואת זה עצמו נתן לקב"ה.

המושכל הראשון

מכאן עוד יסוד שמביא רבי נתן צבי: באמונת חכמים יש פתח של הצלחה. כשהרב אומר, זו דעת תורה. הסברות שלי, זה שכל. ושכל הוא לא "מאן דאמר" מול דעת תורה.
מנהלנו היקר, רבי יעקב ורז'בינסקי שליט"א, אמר שכאשר היו שואלים את מרן ראש הישיבה רבינו הגרא"ל שטיינמן זצ"ל, מי ששמע למה שאמר בפעם הראשונה, הצליח. אבל מי שהתחיל להתווכח ולהסביר עוד צד, גם אם ראש הישיבה הסכים בסוף ואמר "נו, נו", נפל.
גם מורנו הגאון רבי שרגא שטיינמן שליט"א אמר לי, שהסטייפלער אמר לו כמה פעמים: המושכל הראשון הוא הדעת תורה. מה שבא אחר כך, זה כבר שכל.
וכך שמעתי גם מאחד שקיבל ממרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל: אחד הדברים החשובים ביותר כדי להצליח הוא לשמוע לרבנים, לעשות מה שאומרים לך. כשאומרים לך גדולי עולם, גדולי ראשי הישיבות, אל תנסה להתווכח ולהתמקח, "אני אהיה אחרת". ואז, בסייעתא דשמיא, אפשר להצליח.
אלו היסודות שעליהם צריכים אנו להשתית את חיינו: לכאוב את הכאב של השני ולהתפלל עליו, ולהתהלך בתמימות, בשמחה ובאמונת חכמים. ומי שלומד לומר לחברו "כולה שלך", יגלה בסוף, כמו בבית דינו של מלך קציא, שאף אחד לא הפסיד.

(מעובד מתוך שיחה שנמסרה בפתיחת זמן חורף בישיבת 'אורחות תורה')

רוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל?
חדש! ניתן להירשם בכל עמדות נדרים פלוס, טופס 'דרשו'

כל יום שישי ישבתי בבית הכנסת. שיר השירים אמרתי בהתלהבות, התכוננתי לשבת בהתרגשות גדולה. ואז נכנסה השבת, וכל התפילה שלי היתה באש להבה. והבנים שלי? הייתי אומר שהם מתנהגים כמו בעלי בתים מכובדים. לא ברמה שהייתי מצפה מבחורי ישיבה...

על אב שהתגעגע לשבתות של ימי בחרותו ולא הבין למה בניו אינם כמותו, על ילדה בת ארבע שבירכה "כמו גדולים", ועל מה שראה הנער כשאברהם אבינו רץ אל הבקר

הרב עמרם בינעט

"וַיִּתֵּן אֶל הַנַּעַר וַיְמַהֵר לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ" (בראשית י"ח, ז')

פרשת השבוע נפתחת בתיאור של אברהם אבינו כשהוא בשעה לא פשוטה. הוא בן 99, ביום השלישי למילתו. רש"י מביא שהקב"ה הוציא באותו יום חמה מנרתיקה, כדי שלא יטריחוהו אורחים. אבל אברהם יושב בפתח האוהל ומצטער שאין אורחים, ואז מופיעים שלושה אנשים.

ומה הוא עושה? רץ לקראתם. ממהר אל האוהל, אל שרה. רץ בעצמו אל הבקר ובוחר בן בקר רך וטוב.

ורק אחרי כל הריצה הזאת: "ויתן אל הנער וימהר לעשות אתו". מי הוא הנער? רש"י מסביר: "זה ישמעאל, לחנכו במצות".

רגע, רגע, יש לי שאלה. אם אברהם רצה לחנך את ישמעאל במצות הכנסת אורחים, למה לא שלח אותו אל הבקר כבר מההתחלה? למה זקן בן 99, כואב ממילתו, רץ בעצמו, ורק אחר כך מוסר לנער את המלאכה?

ועוד שאלה קטנה. התורה מעידה שהנער "מיהר". מי אמר לו למהר? לשרה אמר אברהם "מהרי". לנער הוא לא אמר כלום, רק נתן לו את בן הבקר.

נשאיר את השאלות האלה פתוחות, ונעבור לשיחה אחת שהיתה לי.

כשאני הייתי בחור

ידיד אחד פגש אותי ושאל אם יש לי כמה דקות. "יש סוגיה חינוכית שמטרידה אותי מאד בימים האחרונים", אמר, "ואני רוצה ללבן אותה איתך".

"בשמחה", אמרתי, ופרשנו לקרן זווית.

"תשמע", פתח, "יש לי בבית שני בחורים. אחד בישיבה קטנה, אחד בישיבה גדולה. ומיום ליום אני מרגיש תסכול שהולך וגובר".

"מה מתסכל?" שאלתי. "הם לא לומדים? עושים בעיות?"

"חס ושלום, הם בסדר גמור. אבל כשאני הייתי בגילם, הייתי הרבה יותר מהם".

וכאן הוא נסחף. "כל יום שישי, באחת, שתיים בצהריים, כבר ישבתי בבית הכנסת. שנים מקרא ואחד תרגום, ברציפות, עד



כניסת השבת. שיר השירים אמרתי בהתלהבות, התכוננתי לשבת בהתרגשות גדולה. ואז נכנסה השבת, וכל התפילה שלי היתה באש להבה. בסעודה השתדלתי לא לדבר דברי חולין. הכנתי ווארטים לומר בשולחן, ובזמירות שרתי בכל הכח. בבוקר קמתי מוקדם ולמדתי לפני התפילה. ובמוצאי שבת, מיד אחרי ההבדלה, ישבתי ללמוד לפחות חצי שעה. כל השבת שלי היתה אש להבה".

ואז הגיע ה"אבל".

"והבנים שלי? ביום שישי אחר הצהריים הם ישנים. קצת קוראים עיתון. בליל שבת הם מתפללים יפה, מכובד, כמו כולם. אבל בלי התרגשות, בלי התלהבות. אין אש, אין להבה. בסעודה הם יכולים לומר ווארט או שניים, ובין לבין גם לדבר דברי חולין. וזה לא רק בשבת, זה גם באמצע השבוע, בכל הדברים. הם מתנהגים בסדר גמור. הייתי אומר שהם מתנהגים כמו אברכים טובים, כמו בעלי בתים מכובדים. אבל לא כמו בחורי ישיבה. לא ברמה שהייתי מצפה מבחורי ישיבה, הרמה שבה אני הייתי כשהייתי בחור".

מנימת דבריו הבנתי שהמצב האידיאלי שהוא מתאר, הדבקות וההשקעה והאש, הוא מבחינתו נחלת העבר. "כשאני הייתי בחור"... ומה היום? אז שאלתי.

עם הנשמה ביד

"אמור לי, ידידי, איך נראה היום יום שישי שלך? איך נראה אצלך

ערב שבת קודש?"
הוא נאנח. "תשמע, אני מלמד בתלמוד תורה. אני חוזר הביתה רק ב-12 וחצי, והבית הפוך. אשתי גננת, והיא לא הספיקה לארגן. בצהריים הילדים חוזרים מהלימודים, וצריך לתת להם לאכול, להושיב אותם, להפריד ביניהם כשהם רבים. יש השלמות של קניות שחייבים להספיק, לשלוח את זה, לשלוח את ההיא, לרוץ בעצמי. ואז להתקדם עם הבישולים שלא הספיקו ערב קודם, להעמיד את הצ'ולנט, לסדר, לעזור, לשטוף את הבית, ללכת למקוה, להתארגן. ועד שאתה מסתובב, נכנסים לשבת עם הנשמה בידך".
"ובתפילה?"
"מה אגיד לך. אחרי יום שלם כזה, אני לא מסוגל לעמוד כל התפילה. אני יושב, ואז קצת מנמנם. בסעודה אני נופל שדוד, בין מנה למנה אני נרדם. אני משתדל מאד, את הקידוש אני אומר בהתלהבות, אבל..."
"ובשבת בבוקר?"
"בבוקר אני קם וישר מתחיל לארגן את הקטנים. לעזור להם, לדאוג שכולם נוטלים ידיים, לדאוג לזה ולזה. אני הולך למקוה, שותה כוס קפה, מגיע לבית הכנסת באיחור, ועד שאני נכנס לתפילה כבר אוחזים בברוך שאמר. לפעמים אפילו בנשמת. אלה החיים, מה אני יכול לעשות?"
ואז הגיע לעיקר: "אבל הם? הם בחורים! אין להם ילדים לדאוג להם, אין להם שום עול. מבחינתי, וגם מבחינת אמא שלהם, הם יכולים פשוט ללכת לבית הכנסת ביום שישי מהצהריים, לשבת וללמוד בלי שום הפרעה. למה שלא יעשו את זה?"

ולמה שכן יעשו?

"ידידי", אמרתי לו, "ולמה שכן יעשו את זה?"
הוא הביט בי, לא בטוח שהבין את השאלה.
"אני שואל ברצינות. איפה הם ראו את זה? מתי הראית להם איך זה נראה? אתה מצפה שיעשו מה שאתה עשית, אבל הם מעולם לא ראו אותך עושה את זה".
ומיד הוספתי, כי לא באתי בטענות: "אני לא מאשים אותך. אתה באמת עסוק מאד, באמת טרוד מאד. אשתך עובדת, אתה עובד, ואין מה לעשות. כל הנתונים שהצגת נכונים, ואתה עושה את המצופה ממך מעל ומעבר. אבל איזו דוגמה אישית ראו הילדים? אז על מה התסכול? על כך שהם מתנהגים כמוך? למה שיתנהגו כמו שאתה התנהגת לפני שהם נולדו? אתה אכן עשית את כל זה, אבל לא העברת את זה הלאה".
והשאלה האמיתית היא איך עושים שזה כן יעבור הלאה. זו שאלה קשה, ואני לא מתיימר לדעת עליה את כל התשובות. אבל לפני שננסה, כדאי לשמוע שלושה סיפורים קטנים שהגיעו לאזני. כל אחד מהם מראה, מזוית אחרת, עד כמה הילדים מסתכלים עלינו.

היום בירכתי כמו גדולים

ידיד, אדם בגילי, כבן 45, סיפר לי שלפני תקופה ישבו בליל שבת בסעודה. אחרי הסעודה שם לב שבתו בת הארבע עדיין לא בירכה.
"יהודית, בואי תברכי ברכת המזון".
"כבר בירכתי".
"מה? לא ראיתי שבירכת".
"כן, בירכתי".
"מתי?"
"מקודם".
"אבל יהודית, את תמיד מברכת כל כך יפה. אומרת הכל, כמו בגן, שרה את הברכה במנגינה. הפעם לא שמעתי כלום".
"נכון", אמרה הילדה. "היום לא בירכתי כמו בגן. היום בירכתי כמו שאבות ואמהות מברכים".
"מה זאת אומרת?"
והילדה הדגימה. הזיזה את השפתיים מהר מהר, השמיעה מלמול חרישי, ואמרה בגאווה: "ככה אבות ואמהות מברכים. היום אני גדולה, אני מברכת כמו גדולים".
"באותו רגע", אמר לי הידיד, "הרגשתי שאני חוטף סטירת לחי מצלצלת".
הילדה לא התחצפה ולא התבדחה. בגן לימדו אותה לברך מילה במילה, ובבית היא ראתה איך מברכים "גדולים". ומה עושה ילדה בת ארבע שרוצה להיות גדולה? מעתיקה מהגדולים.

טאטי, מה יש לך על הראש?

יהודי סיפר לי שהשתתף בברית מילה בבית הכנסת. אבי הבן עמד עטור בטלית ותפילין, כמקובל לפני הברית. כבר קראו לקוואטער, הביאו את התינוק, ואז הבן הגדול, ילד בן ארבע וחצי, חמש, נצמד לאביו ומשך בטליתו: "טאטי, טאטי, מה יש לך על הראש?"
האבא לא יכול היה לענות. המוהל עמד לידו ושאל את מי לכבד ובמה, אבל הילד לא הרפה: "טאטי, טאטי, מה שמת על הראש?"
בסוף עצר האבא לרגע ואמר לו: "יוסי, אלו תפילין. יש לי תפילין על הראש. אתה רואה? ככה נראות תפילין. זו מצוה שהאייבערשטער נתן לנו".
רק אז נרגע הילד.
מי שעמד מן הצד ודאי תהה: ילד בן חמש שאינו יודע מה הן תפילין? באיזה בית הוא גדל?
ואז, אחרי הברית, ניגש אל בעל השמחה יהודי מבוגר ואמר לו: "אשריך! עכשיו ראיתי שאתה מקפיד להתפלל כל יום במנין בבית הכנסת, ואף פעם לא מניח תפילין בבית. בגלל זה הילד שלך מעולם לא ראה אותך מניח תפילין, ואינו יודע מה זה. כך צריך להיות".
הדברים מזכירים את המעשה הידוע באב שבא לאחד מגדולי ישראל, מלא נחת, וסיפר שלבנו הקטן יש נשמה גבוהה: כל הזמן, בכל משחק, הוא מניח תפילין. שם קוביה על הראש וקוביה על היד, ומכריז שהוא מניח תפילין.
אמר לו אותו גדול: "תתחיל להקפיד להתפלל במנין, ותראה שהבן שלך יפסיק לחקות אותך".
לפעמים מה שנראה כמו נשמה גבוהה הוא פשוט ילד עם עיניים פקוחות.

נהג בלי כובע?

את הסיפור השלישי סיפר לי אחד מבני משפחתי. בא אליו יהודי וסיפר שבנו, ילד בן חמש או שש, ביקש ממנו את הכובע.

"למה אתה צריך את הכובע שלי?"

"כי אני משחק".

"במה אתה משחק?"

"אני נהג. נהג של טנדר".

ובאמת, הילד ישב על כיסא קטן, ביד הגה של משחק, ומאחוריו סידר כמה כיסאות. הנה הטנדר, והנה הנהג.

"לבריאות", אמר האבא. "אתה רוצה להיות נהג, תהיה נהג. אבל מה הקשר לכובע?"

"נהגים צריכים לחבוש כובע".

"מה פתאום?"

"בודאי! הנהג של ההסעה של החדר שלי תמיד נוסע עם כובע".

התברר שנהג ההסעה הוא יהודי חסידי, שמקפיד גם בעבודה, גם מאחורי ההגה, על חליפה וכובע. אף אחד לא הסביר לילד שנהג צריך כובע. הוא פשוט נסע איתו, יום אחרי יום, וראה. והדוגמה הזו חדרה כל כך עמוק, שלא עלה על דעתו שאפשר לנהוג בטנדר בלי כובע.

ושימו לב: לא מדובר כאן באבא. מדובר בנהג. ילדים קולטים את כל המבוגרים שסביבם, ומה שחשוב למבוגרים הופך חשוב גם להם.

מי אמר לנער למהר?

ועכשיו נחזור לאברהם אבינו ולנער.

אם קוראים את הפסוקים לאט, רואים תמונה מופלאה. "וירץ לקראתם מפתח האהל". "וימהר אברהם האהלה אל שרה ויאמר מהרי". "ואל הבקר רץ אברהם". זקן בן 99, ביום השלישי למילה, בחום היום, רץ וממהר, ממהר ורץ.

ואז: "ויתן אל הנער וימהר לעשות אתו".

אותה מילה בדיוק. אברהם "מיהר", והנער "מיהר". אף אחד לא אמר לנער למהר. הוא ראה את אברהם ממהר.

אולי זה פשר "לחנכו במצות". אילו רצה אברהם רק ללמד את ישמעאל איך מכינים סעודה לאורחים, היה מוסר לו את המלאכה מההתחלה. אבל הוא רצה יותר מזה. הוא רצה שהנער יראה זקן בן 99, כואב ממילתו, רץ אל הבקר בצהרי יום לוהט. את הזריזות הזאת אי אפשר ללמד במילים, רק להראות.

ואם היה מישהו שרשאי לומר "אני עייף, אני כואב, היום זה פשוט לא מתאים", זה היה אברהם אבינו באותו יום. הקב"ה בעצמו הוציא חמה מנרתיקה כדי שלא יטריחוהו אורחים. ודווקא ביום ההוא, רץ. אף אחד מאתנו, ואני בראשם, אינו אברהם אבינו. אבל הנער שבבית שלנו ממהר בדיוק כמו שהוא רואה אותנו ממהרים.

20 דקות לפני הצפירה

אז מה אמרתי לאותו ידיד?

אמרתי לו שאין לי פתרון קסם, ושאני גם לא מבקש ממנו להפוך את סדרי עולמו. הוא כבר לא בחור, וגם ביום שישי הבא יחכו לו צ'ולנט, קניות וילדים קטנים. אבל אפשר לחפש דרך להקדיש בכל זאת חצי שעה. אפשר לומר בבית, בקול, שהילדים ישמעו: "אני משתדל לגמור את זה מהר מהר, כדי שאספיק להגיע לבית הכנסת לפחות 20 דקות לפני הצפירה". לא ארבע שעות כמו פעם. 20 דקות. ובתפילה, כשהעיניים נעצמות, להתאמץ ולעמוד.

אין מה לעשות. אם רוצים שהילדים יקבלו את המסר, הם צריכים לראות אותו.

ומי יודע, אולי בעוד כמה שנים ישב אחד הקטנים שלו, אלה שהיום צריך להפריד ביניהם כשהם רבים, בבית הכנסת ביום שישי בצהריים, ופשוט לא יעלה על דעתו שאפשר להיכנס לשבת אחרת. כמו שלא עלה על דעתו של ילד אחד בן חמש שאפשר לנהוג בטנדר בלי כובע.

תמיד רצית לזכור ולדעת את מה שלמדת?

מצטרפים למבחני 'דרשו'. לחזור, לשנן, להבחן, לדעת!
1,200 מוקדי מבחן חודשי ברחבי הארץ והעולם.
לפרטים והרשמה גש לעמדות 'נדרים פלוס'

בשולי הכינוס ההיסטורי...

הרהורים, רגשות ורוממות בשולי הכנסייה העולמית ה-31 של רבני 'דרשו' מכל קצווי תבל

הרב ישראל ליוש

העולם כאילו עצר מלכת... עניני השגרה הונחו בצד להרבה יותר מרגע, יותר מיומיים! והנה ראשי ישיבות, מורי הוראה ואלופי תורה פוסקים מכל עיסוקיהם, עוזבים את משפחתם ואת תלמידיהם, ויוצאים מארץ הקודש בראש משלחת רבני 'דרשו', כדי להחיות את תורתו של מרנא ה'חפץ חיים' זי"ע, בחנוכת 'היכל דרשו' המחודש במתיבתא רבא ד'ראדין', ולהתפלל על קברו ועל קבר אדונינו הגר"א זי"ע על כל לומדי 'הדף היומי בהלכה' והמקבלים על עצמם...

אבל לא על העיקר אטריח את הקולמוס, למרות שהוא ענין נשגב ומרומם בפני עצמו, שהרי אין זה דבר של מה בכך לשמוע שיעור כללי ממרן ראש ישיבת חברון, הגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א, בדיוק במקום בו נמסרו לפני כמעט שני יובלות שיעוריהם של מרנן ראשי ישיבת ראדין, הגאון רבי נפתלי טרופ זצ"ל והגאון רבי משה לנדינסקי זצ"ל...

אף זעקות התפילה הנוראה שבקעו מעומק ליבם הטהור של גדולי הדור שלוחי עמך בית ישראל, ודמעות השבר שנשפכו כנהר מעיניהם של כל מי שזכה להיות ברגעי ההוד המרטיטים באהל ציונו הקדוש של אוהבן של ישראל מרנא ה'חפץ חיים' זי"ע, ראויות לתיאור ולהיחרט על לב כל 'יהודי שטעם תפילה בפיו...

אך, כאמור, לא על כך נרחיב בפרק זה, אלא על מה שהיה לכאורה טפל במסע גדולי הדור, הסיור המודרך ברחובות 'וילנא' ובסמטאות הרובע היהודי שם...

בתחילה, עלו במוחי מחשבות ותהיות על חשיבות הסיור וההשתתפות בו, אך כאשר ראיתי שמרן ראש ישיבת 'מאור התורה' הגאון הגדול רבי אברהם סלים שליט"א נוטל את תורתו ויראתו, נתמך במלוויו ויוצא אל הסיור, הבנתי שזהו לא עוד סיור היסטורי...

וכשראש ממלכת התורה 'מיר', הגאון הגדול רבי אליעזר יהודה פינקל שליט"א, נעמד ברתת ובאימה בנקודת המפגש ליציאת הסיור, והמתין בחרדת קודש להליכה ברחובות וילנא, הבנתי שוב שלאו בטיול עסקינן, אלא ברגעים נשגבים, בהם נזכה לגעת בשולי אדרתם של גדולי 'ירושלים דליטא' ולהתרומם קמעא מרדידותנו...

"כאן נעקד ונשרף הקדוש הגראף פוטוצקי...", מתאר ברגש מדריך הסיור, ברוך הכשרונות ועתיר הידע הרה"ג ר' יצחק בירנבוים שליט"א, "כאן... ליד בנין עיריית 'וילנא', היכן שמוצב היום 'חלון לובלין'". זהו מסך בצורת חלון עליו מוקרן כל העת רחוב מרכזי בלובלין, והאנשים שם רואים את אנשי וילנא, ואנשי וילנא רואים את אנשי לובלין... אין סיבה יותר מדי משמעותית



לכך שדוקא 'לובלין' מוצגת שם, אומר הרב בירנבוים, ומסביר שעבורנו ההקשר אולי יותר ברור, שהרי לשתי הערים הללו חלק נכבד בהאדרת וריבוי לימוד התורה שבעל פה...

"יתגדל ויתקדש שמיה רבה..." זעקנו שם ברגש, במקום שבו התגדל והתקדש שמו ית', בברכתו המרטיטה של הגר הקדוש ברגע עלותו על המוקד. ברכה שאילו היו עשרה עונים עליה 'אמן', אמר הגאון זי"ע, היו ישראל נגאלין בגאולת עולמים...

וכשעמדנו במרכזו של 'רחוב הגאון', הנקרא על שמו עד היום הזה, חשנו כי עלינו להשיל את נעלינו מעל רגלינו, כי האדמה אשר אנו עומדים עליה, אדמת קודש היא... ליד ביתו ובית מדרשו של הגר"א זי"ע, שמענו היטב את עדותן של קורות ביתו המספרות סיפור אחד ויחיד על המלאך שהתגורר שם. הוא רק למד ולמד ושוב למד ורק למד...

כאן, במקום הזה, היכן שרגלינו, רגלי אדם, דורכות, התגורר מלאך ה' צבאות, שלא טעם טעם מיתה, כי לא ישן מעולם יותר משיתין נשמין ברציפות...

פינה קטנה של עולם הבא בתוככי עולם ההבל... הוא היה פרוש לחלוטין מכל הנאות העולם הזה, וחי בעולמנו חיי עולם הבא. דבק בה' ובתורתו יומם ולילה, בקי בכל מקצועותיה ומכמניה, וכל רז לא אניס ליה...

המשכנו בסיור בסמטאות הרובע היהודי של 'וילנא', ודמיינו כיצד צעדו כאן מדי יום יהודים מרוממים שזכו לחיות בדורות עילאיים, תחת הנהגתם של גדולי עולם מצוקי ארץ: הגר"א, ה'חיי האדם', רבי ישראל סלנטר, הרש"ש, ה'חשק שלמה', רבי חיים עוזר, ה'מרחשת' ועוד ועוד, והתחככו כל העת בשולי גלימתם... לא בסיפורים, לא במעשיות ולא בדמיונות. בחיי חיותם ובעיני בשר. אנשים לצד מלאכים, בני אדם בצד שרפי קודש...

הסיור נחתם ליד ביתו של רבן של כל בני הגולה, הגאון המופלא

המשך בעמוד 17

האב שילם לנהג המונית 500 שקל, וזה חרך את הכביש מירושלים לבני ברק כדי שיספיק לפגוש את הרופא המומחה מאמריקה. הוא רץ עם בתו החולה במעלה המדרגות, והמזכיר קידם את פניו בצער: "אני כל כך מצטער..."

הגאון רבי יחיאל צוקר שליט"א, מרבני ישיבת 'תורה בתפארתה' ומחבר ספרי 'להאיר' על השפע היורד על מי שמבטל את רצונו מפני רצון הבורא

"יַעַן אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת הַדָּבָר הַזֶּה" (בראשית כ"ב, ט"ז)



הרב אלי חיימוביץ, אחד המפיקים של ארגון 'וימאן', העמל להחדיר קדושת עיניים וקדושת חיים בקרב המוני יהודים ברחבי העולם, מספר: חבר טוב שלי נחשף לפעילות של 'וימאן' בליל הושענא רבה. מיד לאחר שסיים את סדר הלימוד בבית הכנסת, חזר לביתו והחנה את רכבו ברחוב בבורו פארק. באותו לילה ירד גשם זלעפות, ממש מבול, ונשבו רוחות עזות במיוחד. הוא נשאר לשבת ברכבו, ומצא זמן להאזין לתכנים של 'וימאן'.

בעודו שומע דבר חיזוק אחד ועוד אחד, הלך והתמלא השראה והתעוררות. בשלב מסוים הגיע לעדות של יהודי שנמנע מלעלות על מונית שהתנוססה עליה פרסומת בלתי ראויה, ובזכות זה ניצל מתאונה מחרידה. הסיפור נגע לליבו עמוקות, והוא אמר לעצמו: "אני חייב לעשות משהו כאן ועכשיו כדי לשדרג את הקדושה שלי". ברוך השם, מדובר ביהודי ירא שמיים וכשר, והטלפון שלו היה מסונן ומוגן. "מה בכל זאת אני יכול לעשות כרגע?" חשב לעצמו. ואז החליט לחזק את עצמו בהתרחקות מענייני הטכנולוגיה.

ואז החליט: "זו הזדמנות טובה. אף שזה קשה לי מאוד, אני הולך לעשות מעשה". ובעודו מקבל את ההחלטה - בום!

הרכב הזדעזע כמו מעוצמתו של פיצוץ, וכל המכונית רעדה. חלפו כמה שניות עד שהצליח לצאת מהרכב ולהבין מה בדיוק התרחש.

חלק מענף של עץ אדיר ממדים חדר ישירות דרך השמשה הקדמית אל תוך לוח המחוונים, סנטימטרים ספורים מהמקום שבו ישב. היה זה ברגע שבו קיבל על עצמו את אותה התחזקות, באותה שניה הסיט ריבונו של עולם את הענף כמה סנטימטרים הצידה ממנו, ובכך הציל את חייו.

שבועת ד' למי שמבטל רצונו

אחת הפרשיות היסודיות בתורתנו היא פרשת העקידה, העומדת לזכותם של כלל ישראל בכל עת ובכל הדורות. סיפור העקידה מסתיים בהבטחת הקב"ה: "וַיֹּאמֶר בִּי נִשְׁבַּעְתִּי נְאֻם ד' כִּי יַעַן אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת הַדָּבָר הַזֶּה וְלֹא חָשַׂכְתָּ אֶת בִּנְךָ אֶת יְחִידֶךָ: כִּי בָרֵךְ אֲבָרֶכְךָ וְהַרְבָּה אַרְבֶּה אֶת זַרְעֲךָ כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכַחוֹל אֲשֶׁר עַל שְׂפַת הַיָּם וְיִרַשׁ זַרְעֲךָ אֵת שַׁעַר אֹיְבָיו: וְהִתְבָּרְכוּ בְזַרְעֲךָ כֹּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ עֵקֶב אֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ בְּקֹלִי" (בראשית כב, טז-יח).

'יען אשר עשית את הדבר הזה - גם מתחילה (לעיל יג טז, טו ה) הבטיחו כי ירבה את זרעו ככוכבי השמים וכעפר הארץ, אבל עתה הוסיף לו, יען אשר עשית המעשה הגדול הזה, שנשבע בשמו הגדול, ושיירש זרעו את שער אויביו. והנה הובטח שלא יגרום שום חטא שיכלה זרעו, או שיפול ביד אויביו ולא יקום, והנה זו הבטחה שלימה בגאולה העתידה לנו' (רמב"ן שם).

הרמב"ן מבאר מה נוסף כאן בהבטחת ד', הלא כבר הובטח לאברהם שירבה זרעו. כאן, אומר הרמב"ן, הייתה שבועה בשמו הגדול שזרעו לא יכלה גם כשיחטאו. ולמעשה, דברי הרמב"ן הם גמרא ערוכה. הגמרא מביאה את דברי משה רבינו לפני הקב"ה לאחר חטא העגל, כשנגזרה כליה על ישראל:

'זכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך אשר נשבעת להם בך. מאי בך? אמר רבי אלעזר: אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם, אלמלא נשבעת להם בשמים ובארץ, הייתי אומר: כשם ששמים וארץ בטלים, כך שבועתך בטלה. ועכשיו שנשבעת להם בשמך הגדול, מה שמך הגדול חי וקיים לעולם ולעולמי עולמים, כך שבועתך קיימת לעולם ולעולמי עולמים' (ברכות לב ע"א). ומפרש רש"י: 'אשר נשבעת להם בך - שנאמר בעקידת יצחק: בי נשבעתי'. מבואר שהשבועה שנשבע כאן הקב"ה היא שבועה שנשבע בעצמו, וזו ההבטחה שבכל מצב יתקיים עם ישראל ויתרבה. והתורה מגלה לנו שהבטחה מעין זו באה רק באופן של 'יען אשר עשית את הדבר הזה ולא חשכת את בנך...', כלומר: אברהם ביטל את רצונו בפני

רצון הבורא, וביטול הרצון הזה הוא שהביא בעקבותיו את ההבטחה הגדולה הזאת.

והדבר בא ללמדנו שאין זה עניין חד פעמי שהיה אצל אברהם אבינו, אלא כל אדם, בכל זמן, כאשר הוא מבטל את רצונו בפני רצון הבורא, מוריד בכוח זה שפע של הנהגת חסד ורחמים, גם נגד הטבע הגמור. ועל כך אומרת המשנה:

'הוּא הָיָה אוֹמֵר, עֲשֵׂה רְצוֹנוֹ כִּרְצוֹנֶךָ, כְּדֵי שֶׁיַּעֲשֶׂה רְצוֹנְךָ כִּרְצוֹנוֹ. בַּטֵּל רְצוֹנְךָ מִפְּנֵי רְצוֹנוֹ, כְּדֵי שֶׁיְּבַטֵּל רְצוֹן אֲחֵרִים מִפְּנֵי רְצוֹנֶךָ' (אבות ב, ד).

עשה רצונו, בטל רצונך

יש כאן שני שלבים בעבודה, כמבואר בדברי מרן הגר"א לופיאן זי"ע (לב אליהו, תולדות, 'הרשעים הם ברשות ליבם'). השלב הראשון הוא לעשות את רצון הבורא כפי שאדם עושה את רצונו שלו. כלומר, יש לו לאדם רצונות משלו, וכדי לממש אותם הוא פועל ככל יכולתו. אם יעמול לעשות את רצון השי"ת כפי שהוא עמל לקיים את רצון עצמו, יזכה שגם הקב"ה יעשה את רצונו של האדם. השלב הגבוה יותר, שאליו צריך לשאוף להגיע, הוא 'בטל רצונך מפני רצונו', כלומר לשרש את רצונותיו ותאוותיו ולבטלם. מעלה זו היא הרבה מעבר למה שהעולם קורא 'שבירת המידות', שגם היא מעלה גבוהה מאוד. אבל כאן נאמר שהתכלית היא לשרש את הרצונות עצמם, עד שלא יהיו לאדם כלל רצונות הנוגדים את רצון הבורא.

כשאנו מדברים על ביטול הרצון בפני רצון ד', בדרך כלל אנו תופסים זאת כביטול תאוות אסורות מחמת רצון ד', ואת זה חווה כל בן תורה בכל יום. נכון שגם זה ביטול רצון, אבל המצופה הוא ביטול הרצון לגמרי: גם במקום שבו אני מרגיש שאני עולה ברוחניות, אם אין זה רצון הבורא, עליי לבטל את רצוני בפניו, ורק כך אשיג את מבוקשי הרוחני.

אברהם אבינו, כשהלך לעקוד את בנו, הלך לבטל את כל ה'שטייגען' שלו. עיקרו של אברהם הוא "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו...", והוא הולך לבטל את כל זאת ברגע אחד. זהו ביטול הרצון הגמור בפני רצון הבורא.

הטעות של המעפילים

כמה נפלא ביאורו של הגאון הגדול רבי ברוך מרדכי אזרחי זצ"ל בפרשת המעפילים. לאחר חטא המרגלים, כשאמר הקב"ה "במדבר הזה יפלו פגריכם", החליטו חלק מבני ישראל לעשות תשובת המשקל ולעלות לארץ ישראל:

"וַיַּשְׁכִּמוּ בַבֹּקֶר וַיַּעֲלוּ אֶל רֹאשׁ הָהָר לֵאמֹר הִנֶּנּוּ וְעָלִינוּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר ד' כִּי חָטָאנוּ: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לָמָּה זֶּה אַתֶּם עֹבְרִים אֶת פִּי ד' וְהוּא לֹא תִצְלָח... וַיַּעְפִּלוּ לַעֲלוֹת אֶל רֹאשׁ הָהָר וַאֲרוֹן בְּרִית ד' וּמֹשֶׁה לֹא מָשׁוּ מִקֶּרֶב הַמַּחֲנֶה" (במדבר יד, מ-מד).

מה חשבו המעפילים? משה הזהירם שלא לעלות, כי 'היא לא תצלח'. כיצד חשבו לנצח עמים חזקים כשארון ברית ד' אינו עמם? אומר הגרב"מ: המעפילים, כשמם כן הם. הם שואפים, וצועדים בצעדי ענק אחר שאיפתם הגדולה. הם יודעים את סוד השאיפה, שיש בכוחה להמיס כל מכשול וקושי, ועם כוח רצון עז כמעט אין דבר שיוכל לעמוד בדרכם. הם האמינו שאם יחליטו לעלות לארץ ישראל בתשובת המשקל מוחלטת, גם משה רבינו ייכנע ויסיר את התנגדותו, וגם הקב"ה יסכים עמם.

אברהם אבינו, כשהלך לעקוד את בנו, הלך לבטל את כל ה'שטייגען' שלו. עיקרו של אברהם הוא "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו...", והוא הולך לבטל את כל זאת ברגע אחד. זהו ביטול הרצון הגמור בפני רצון הבורא

ומה הייתה טעותם? 'בטל רצונך מפני רצונו'. עד עתה היה רצון ד' שעם ישראל יעלו לארץ, אך משמאסו בארץ חמדה, רצונו הוא 'במדבר הזה יפלו פגריכם' ארבעים שנה. גם אם אתה מרגיש שהעלייה לארץ היא ה'שטייגען' הגדול ביותר שלך, בטל את רצונך מפני רצונו, ואל תעלה!

ומכל מקום, מבואר במשנה שגם מי שנמצא בדרגה הראשונה, ועמל לעשות את רצון הבורא כרצונו שלו, מוריד על עצמו שפע בהנהגת הבורא כלפיו, שהקב"ה יעשה את רצונו.

הרהיטים כבר חיכו בנמל

נשתף את הקוראים בסיפור נפלא שחווה הרה"ג ר' אהרן יוסף ראם שליט"א, ראש כולל "הלכה משה". מדובר באברך שנשא אשה מבלגיה ועבר להתגורר סמוך לבית הוריה בבלגיה. לאחר כמה שנים הרגישו השניים שהם יורדים ברוחניות בגלל חברה שאינה טובה, והחליטו לעלות לארץ ולהתנתק מהסביבה המשפיעה עליהם לרעה, וכך עשו. שמונה שנים גרו כאן, אך האשה לא מצאה חברה מתאימה וממש לא מצאה את מקומה. הם החליטו לחזור לבלגיה, הוציאו את הילדים מהחיידר, מכרו את דירתם, ואת הרהיטים, שהיו במצב מצוין, כבר שלחו לנמל אשדוד כדי להעבירם לבלגיה.

הרב ראם הציע לאברך להיכנס לקבל את ברכת מרן הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל. האברך הסכים לבקש ברכה, אך בשום אופן לא לשאול שאלות, שכן הכל כבר היה מוחלט וסגור.

הם נכנסו למרן זי"ע, סיפרו לו בקצרה את השתלשלות העניינים וביקשו את ברכתו. מרן אמר: "לא! אתם לא חוזרים לבלגיה!" האברך הסביר עד כמה קשה לרעייתו, אך מרן התעקש: "אתם לא חוזרים לבלגיה. שום דבר לא עומד בפני חשש, ולו הקטן ביותר, של

ירידה רוחנית". האברך היה נבוך מאוד. הוא בסך הכל בא לבקש ברכה, ומצא את עצמו במערבולת נוראה.

בראותו את מצבו של האברך, פנה אליו מרן זי"ע ושאל: "על מה אתה זקוק לברכה?" האברך השיב: "אני מבקש ברכה על שלושה דברים: שאמצא מיד דירה טובה ולא אזדקק להתרוצץ בין דירות שכורות, שלא יהיו לי בעיות עם הילדים בחיידר, ויש לי חבר, אברך החולה במחלה הנוראה, שמצבו הולך ומחמיר, ואני מבקש עבורו רפואה שלמה". מרן זי"ע אמר לו: "קיבלת את שלושת הדברים!" למותר לציין שדירה נמצאה מיד, הילדים סודרו בחיידר מצוין, והאברך החולה קם על רגליו בתוך כמה שבועות, והמחלה חלפה כלא הייתה.

אפשר לראות בסיפור מופת של מרן, והיו רבים כאלה, אך נראה שיש כאן עניין עמוק יותר. האברך עמד בפני ניסיון עצום: דירתו נמכרה, רהיטיו עומדים לעלות לסיפון בנמל אשדוד, הילדים מחוץ לחיידר, והוא מוותר ברגע אחד על הכל בשל חשש של ירידה רוחנית. באותו רגע הפך לכלי קיבול להורדת כל השפע ממרומים, ומרן זי"ע ניצל את הרגעים הקדושים האלה של קבלה אמיתית, והפך סדרי עולם.

שאלה אחת בשאלון

סיפור נוסף: זוג מחסידי סאטמר לא זכו להיפקד בזרע של קיימא עשר שנים מיום נישואיהם. הם התרוצצו בין רופאים בארץ ובחו"ל, ומשהרופאים כמעט נואשו, ניגשו להירשם לאימוץ ילד. הם קיבלו שאלון למלא, ובין השאר נשאלו מה הם אוהבים יותר מכל. הם ידעו היטב מה מצפים מהם לכתוב: 'ילדים'. אבל הם לא יכלו. אמנם אין להם ילדים משלהם, אבל את הקב"ה הם אוהבים יותר מילדים, ולא היו מסוגלים לכתוב שהם אוהבים ילדים יותר מכל. הם כתבו שהם אוהבים את הקב"ה, וכמובן, נפסלו מלאמץ.

אבל כעבור עשרה חודשים נפקדו!

מירושלים לבני ברק ב-40 דקות

אך עלינו לדעת כי ביטול רצון אינו חייב להיות תמיד עמידה בניסיון של מעשה מיוחד. פעמים רבות מאוד אנו נתקלים בעניין מורכב שעלינו לצלות, ועושים השתדלויות כאלה ואחרות. מה שהקב"ה רוצה מאיתנו הוא שגם כשאנו משתדלים, נבין ששום השתדלות אינה עוזרת באמת, אלא הכל מכוון מאיתו יתברך. ההכרה הזאת היא בהחלט שבירת רצון, ושינוי התפיסה עד לידיעה ברורה שהכל מאיתו יתברך פותח את כל השערים. ועל כך סיפור מפעים שסיפר הרב פישל שכטר שליט"א:

אברך צעיר מירושלים לא האמין למשמע אוזניו. הרופא הודיע לו שבתו הקטנה והיקרה סובלת ממחלה נדירה, וספק אם יימצא בארץ ישראל רופא שיוכל לסייע. עסקנים שנרתמו לעזרה גילו שיש באמריקה רופא מומחה אחד, ירא שמיים, שאולי יוכל להציע פתרון, אך הנסיעה אליו נראתה דמיונית: העלויות האדירות, הביטוח והלוגיסטיקה המסובכת. עולמו של האב חרב עליו.

יום אחד, בעודו יושב בדירתו, צלצל הטלפון. על הקו היה אחד העסקנים: "תקשיב, אתה בירושלים? הרופא המומחה נמצא כאן בארץ, ממש עכשיו, במשרד שלי בבני ברק! הוא יהיה כאן רק בשעה הקרובה. תוכל להגיע בתוך 45 דקות?"

"זה בלתי אפשרי", ענה האב.

"פשוט תגיע!" דחק בו העסקן.

האב חטף את בתו, רץ החוצה וזינק לכביש ברחוב בר אילן כדי לעצור מונית. הוא נכנס בבהילות ואמר לנהג: "אני חייב להגיע לבני ברק בתוך 40 דקות!"

"אי אפשר, אי אפשר, אי אפשר", פסק הנהג.

"אני אתן לך 500 שקל", התחנן האב.

"אפשר, אפשר, אפשר", השיב הנהג וזינק לדרך.

בנסיעה פרועה, שהזכירה יותר טיסה נמוכה מנהיגה, חרך את הכביש ונעצר בחריקת בלמים בבני ברק.

ברכה על כוס מים

נסער ומבוהל, אחז האב בבתו ורץ במעלה המדרגות. המזכיר קידם את פניו בצער: "אני כל כך מצטער, הרופא קיבל שיחה דחופה ונאלץ לעזוב. ניסינו להתקשר אליך, למה לא ענית?"

האב הרגיש שהוא עומד להתעלף, ולחש: "מים... תנו לי מים".

הם מיהרו להביא לו כוס מים. הוא אחז בה, עצם את עיניו והחל לברך: "ברוך אתה השם..." ואז עצר. "רגע אחד", אמר בליבו, "ביני לבינך, ריבונו של עולם. אני לא צריך עסקנים, לא ביטוח ולא טובות מאף אחד! ברוך אתה השם אלוקינו מלך העולם, שהכל נהיה בדברו! הכל בידיים שלך, אתה תרפא את בתי!"

כשהתעשת, פקח את עיניו וראה סביבו אנשים ששאלו בדאגה: "אתה בסדר?" הוא לקח את בתו ושב לביתו. לאט לאט החלה הילדה להתאושש, והרופאים עמדו המומים.

"זה מקרה של אחד למיליון", אמרו, "המחלה פשוט נעלמה מעצמה".

האב סיפר לאשתו שהכל בזכות ברכת 'שהכל' שבירך בכוונה כה גדולה.

"יכולת לברך 'שהכל' גם בירושלים", העירה אשתו, "היית חוסך 500 שקל ואת הפחד הנורא".

"לא", ענה לה, "את הברכה הזו, את אותו 'שהכל' של ייאוש ותקווה, לא הייתי יכול לברך בירושלים. הייתי צריך לעשות את כל מה שבידי כדי להבין ששום דבר אינו באמת בידי, והכל נהיה רק בדברו יתברך".

רוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל?

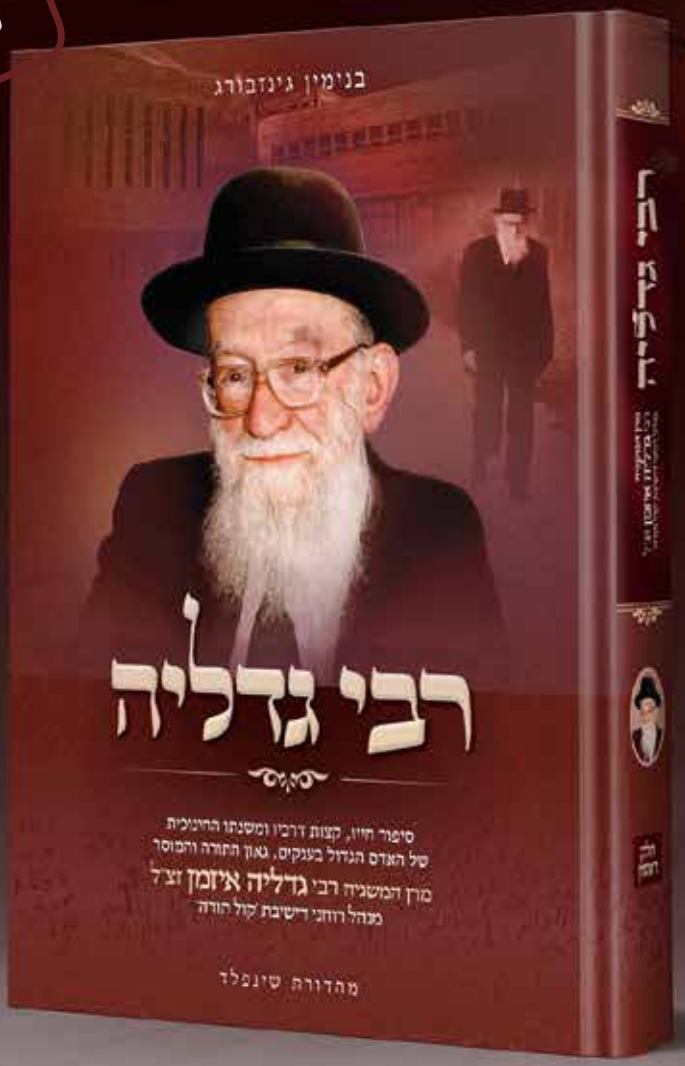
חדש! ניתן להירשם בכל עמדות נדרים פלוס, טופס 'דרשו'

קרן אור

מבעד לערפילי ההסתרה

מחיר מיוחד לקוראי 'לקראת שבת'

חדש! 670 עמ'



לצעוד בנתיב דמותו הפלאית רבת ההוד של גאון התורה והמוסר

מרן המשגיח רבי גדליה אייזמן זצ"ל

לטעום אוירה של התעלות ורוממות ולהנחיל ללבנו מושגים של גדלות

ניתן להשיג ברח' הפסגה 33 בית-וגן בירושלים.

מס' פל': 052-7158008

שקועים בדברי תורה, לא שמו רבי מרדכי פוגרמנסקי ושני חבריו לדרך לב שהרכבת עצרה בתחנה שלהם וכבר המשיכה בנסיעה. הם ירדו בתחנה הבאה, בעיירה קטנה, ושאלו אם גרים בה יהודים. הצביעו בפניהם על בית אחד ויחיד...

מה ראה החפץ חיים בבחור הצעיר שנכנס לאולם הנדיבים, מה למד המשגיח הגר"ד יפה משלוש לשונות בחרדל, ומדוע לא הצטער רבי מרדכי פוגרמנסקי כשהחמיץ את התחנה

צוות 'לקראת שבת'

"וַיֹּאמֶר לֹא אַשְׁחִית בַּעֲבוּר הָעֲשָׂרָה" (בראשית י"ח, ל"ב)

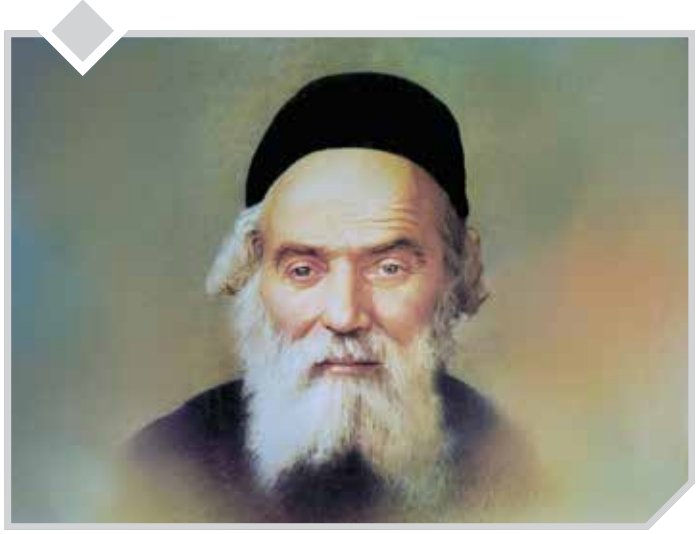
בליל שבת פרשת וירא תשע"א עמד הגאון רבי דוד יהודה וועלרטהיימר זצ"ל לפני בני ישיבת 'אהל משה' ופתח בשאלה שמעסיקה רבים מהלומדים את הפרשה. מי שזכה לשבת בשיעוריו, בישיבת 'זכרון הלל' במודיעין עילית או בשיעור הדף היומי שמסר בבית המדרש 'היכל יצחק' למעלה מ-20 שנה, הכיר היטב את הדרך הזאת: קושיה ברורה, תירוץ מאיר עיניים, ומיד אחריהם מעשה מגדולי ישראל שמוריד את הדברים מהספר אל החיים.

הרמב"ם (הלכות תשובה פרק ג) כותב שמדינה שעוונותיה מרובים על זכויותיה אובדת מיד, ומביא לכך ראיה מסדום ועמורה. אלא שמהפרשה עצמה נראה לכאורה ההפך: אברהם אבינו ביקש שמא יימצאו בסדום עשרה צדיקים, והקב"ה הסכים שבזכותם תינצל העיר כולה. עשרה צדיקים בתוך עיר שלמה של רשעים, והרי ודאי לא היו רוב.

התשובה, אמר רבי דוד יהודה, נמצאת בהמשך דברי הרמב"ם עצמו: השקילה אינה לפי מניין הזכויות והעוונות אלא לפי גודלם, ורק הקב"ה יודע איך עורכים את הזכויות כנגד העוונות. עשרה צדיקים לומדי תורה נעשים בשקילה של מעלה רוב זכויות, גם כשסביבם עיר שהייתה לסמל הרשעות. מכאן למדים מה כוחו של צדיק במקומו, ומכאן גם מה שמבואר בגמרא בסנהדרין (צט, ב) שמי שאומר 'מאי אהני לן רבנן', מה הועילו לנו החכמים, נקרא אפיקורוס. ובספר 'לב אליהו' כתב שאפיקורוס כזה אינו דווקא כופר. הוא יכול להתפלל, ללמוד ולקיים מצוות, ולטעות רק בדבר אחד: לחשוב שהלומדים אינם תורמים דבר לזולתם.

50 מיטות של בחור אחד

כדי להמחיש את הדברים היה רבי דוד יהודה מספר מעשה 'דוע מהחפץ חיים. כשהוקם בית חולים יהודי בעזרת נדיבי עם, כונס מעמד לכבוד הנדיבים. העשירים ישבו סביב השולחנות, וכל אחד בתורו הכריז כמה מיטות הוא תורם לבית החולים. באמצע המעמד נפתחה הדלת ונכנס בחור ישיבה צעיר. כשהבחין בו החפץ חיים, קם ממקומו וכיבד אותו בכבוד מופלג, יותר משכיבד כל אחד מהעשירים שישבו באולם.



העשירים לא הסתירו את תרעומתם, ואחד מהם שאל בקול: וכמה מיטות תרם הבחור הזה? השיב החפץ חיים: '50 מיטות'. התדהמה הייתה גדולה, שהרי איש מהנדיבים לא הגיע לתרומה כזאת. אז הסביר להם החפץ חיים שבזכותו של בחור אחד שלומד תורה לא יצטרכו בבית החולים ל-50 מיטות, כי תורתו מגינה ומצילה שלא יחלו.

ברוח זו היה אומר מרן הרב שך זצ"ל שכדי להשפיע על מקום ולרומם אותו, יש להקים בו כולל קטן, וכל המקום יתהפך בזכותו. וכך אכן היה.

ואם נשאל מי גדול יותר, הבחור השוקד על תלמודו או הרופא שמציל נפשות, התשובה פשוטה למי שזוכר את המעשה בחפץ חיים: הרופא מרפא חולים, והלומד גורם שלא יחלו מלכתחילה. אחד מגדולי ישראל סיפר על עצמו שכאשר ניכר כשרונו הגדול כבר בגיל צעיר, אמר לו אביו: 'יודע אני שאם תלמד רפואה תהיה גדול הרופאים בדורך, אבל אני שולח אותך ללמוד תורה, כי לימוד התורה עדיף ומועיל יותר מכל דבר אחר'. ומאותו טעם, הוסיף רבי דוד יהודה, כשם שמנהל מחלקה בבית חולים אינו מתבייש בתג שעל בגדו ואינו מסתיר אותו, כך אין לבן תורה במה להתבייש כשהוא הולך בבגדי רבנן ברחובה של עיר.

עשרה 'בטלנים' בסדום

את התמונה כולה צייר רבי דוד יהודה כך: נניח שהיו בסדום עשרה

צדיקים לומדי תורה, והקב"ה היה מציל את העיר בזכותם. למחרת בבוקר יוצאים כל אנשי סדום למלאכתם ולעסקיהם, ואותם עשרה 'בטלנים' נשארים בבית המדרש.

אנשי סדום, כמובן, מתרעמים: הללו חיים על חשבוננו ואינם עושים דבר, ועוד כהנה וכהנה טענות מוכרות. ואינם יודעים שכל מה שניצלה סדום מהפיכה וכליה הוא בזכות אותם עשרה שישבו ועסקו בתורה. וכך, סיים, צריך כל בחור וכל אברך להרגיש את מעלתו העצומה.

שלוש לשונות בחרדל

מסדום חוזרים אל פתח האוהל. 'ואקחה פת לחם', אמר אברהם אבינו לאורחיו, 'ואל הבקר רץ אברהם'. במדרש מתוארת המסירות שבה טרח למען שלושת עוברי האורח: תחילה נתן להם לרחוץ את רגליהם מאבק הדרך, אחר כך הגיש להם פת לחם, משום שאילו הודיע מיד על סעודה גדולה היו מתביישים, ובזמן שאכלו רץ אל הבקר. שלושה עגלים נשחטו, כדי שיוכל להגיש לכל אחד מהם לשון בחרדל. הלשון היא החלק המשובח ביותר בבהמה, והחרדל משובח גם הוא.

על כך אמר מרן המשגיח הגאון רבי דב יפה זצ"ל: אברהם אבינו עמד במדרגות עליונות של אהבת ה' ודבקות בו, ובכל זאת ידע בדיוק איך מקבלים אורחים בצורה הנוחה ביותר ואילו מאכלים טעימים מכולם. בזה לימד שאדם יכול להיות צדיק לעצמו, אבל לא על חשבון אחרים, וכשהוא משרת את זולתו עליו לעשות זאת בכל כוחותיו ובכל תבונתו.

מה השיב החזון איש

אברהם אבינו, שאמר בפרשה 'ואנכי עפר ואפר', הוא גם אבי מידת הענווה. במשנה באבות (ה, יט) שנינו שעין טובה, רוח נמוכה ונפש שפלה הן מתלמידיו של אברהם אבינו. רבי דוד יהודה ביאר שהענווה היא השורש שממנו צומחות שתי המעלות הגדולות של אברהם, האמונה והחסד. ככל שאדם משפיל את עצמו, הוא מרגיש יותר את חברו ודואג לטובתו, וחי יותר בהרגשה שאין עוד מלבדו. בעל הגאווה, לעומתו, בטוח שכולם חייבים לו, ואין בליבו מקום לזולתו.

ובעניין הענווה היה מספר דבר ששמע מפי מרן המשגיח עצמו. פעם שאל המשגיח את החזון איש כיצד הרשה לעצמו בעל 'נחלת דוד' להרבות בספרו השגות על דברי הראשונים. השיב לו החזון איש שדווקא משום שהיה עניו גדול הרשה לעצמו לעשות כן: כשהבין עניין שלא כהבנת הראשונים, לא חשב כלל שהוא חולק עליהם, אלא פשוט ראה שהדעת נותנת הבנה אחרת. ובאותה דרך הסביר לו החזון איש מדוע הרבה הבית יוסף כל כך לחלוק על הראשונים: הבית יוסף היה בדרגת ענווה גבוהה עוד יותר, וממילא הרגיש פחות שהוא חולק עליהם.

הבית היחיד בעיירה

בהמשך הפרשה מסופר על הגר, ששולחה מבית אברהם: 'ותלך ותתע במדבר באר שבע'. רש"י מפרש שחזרה לגילולי בית אביה, השאלה הנשאלת היא היכן רמוז הדבר בפסוק. ב'שפתי חכמים' מבואר שלשון 'ותלך' מורה על דעת ורצון, ולשון 'ותתע' על מי שאינו יודע לאן הוא הולך. הדברים סותרים זה את זה, ולכן דרשו חז"ל שהלכה לתעות אחרי אלוהים אחרים. רבי דוד יהודה הוסיף לבאר את הדברים על פי מעשה שהיה עם רבי מרדכי פוגרמנסקי זצ"ל.

פעם נסע רבי מרדכי ברכבת יחד עם שוחט ומוהל. כל הדרך עסקו השלושה בדברי תורה, ומרוב שקיעותם לא שמו לב שהרכבת עצרה בתחנה שבה היו צריכים לרדת. רק אחרי שהתחנה כבר נותרה מאחוריהם עמדו על טעותם. המוהל הצטער מאוד, אבל רבי מרדכי הרגיע אותו: 'אין סיבה להצטער. מה' יצא הדבר, ובוודאי יש סיבה למשגה הזה'.

הם ירדו בתחנה הקרובה ומצאו את עצמם בעיירה קטנה. כששאלו אם יש בה יהודים, הצביעו בפניהם על בית אחד, שבו גר היהודי היחיד במקום. כשהגיעו לביתו התברר שנולד לו תינוק, ובאותו יום בדיוק מלאו לו שמונה ימים. שאל אותם היהודי אם יש ביניהם מוהל, והמוהל נענה מיד בשמחה. דבריו של רבי מרדכי התאמתו עד תום, והוא ביאר אחר כך שמי שחי באמונה ובביטחון יודע שלכל דבר יש סיבה, ואין אצלו מושג של טעות בדרך.

ומכאן, אמר רבי דוד יהודה, הפשט בפסוק. הגר נתחנכה בביתו של גדול המאמינים, מייסד האמונה בעולם, ומי שגדל בבית כזה אינו יכול לתעות בדרך. אם בכל זאת כתוב 'ותתע', ואחר כך, מרוב ייאושה, השליכה את הילד תחת אחד השיחים, מבואר שעזבה את אמונת ה' והלכה אחרי הגילולים.

(מעובד מתוך הקונטרס 'לדוד משכיל' מכתבי הגאון רבי דוד יהודה וורטהיימר זצ"ל חתן מרן הגר"ש גלאי שליט"א)

בזכות התורה ולומדיה

מאות אלפי יהודים כבר זוכים להתקדם מדי יום בידיעת התורה
באמצעות התוכניות השונות של 'דרשו' אל תישאר מאחור!

לפרטים והרשמה גש לעמדת נדרים פלוס

"איך הרב שך מרגיש עם התוצאה?", שאל מרן הסטייפלר זי"ע את הרב שלמה לורנץ. "הרב שך שבור מאוד", ענה הרב לורנץ, "ולגודל אכזבתו הוא אומר שכבר אין לו כח להמשיך". "תלך אל הרב שך", ביקש הסטייפלר, "ותאמר לו כדברים הללו..."

מה השיב הגה"צ רבי אריה לוין זצ"ל לאלמנה ששאלה להיכן נעלמו כל התפילות והדמעות

הרב ישראל ליוש

"וְאַבְרָהָם שָׁב לִמְקֹמוֹ" (בראשית י"ח, ל"ג)

בפרשת וי"צא, כשיעקב אבינו נפרד מלבן אחרי שנים רבות ששהה אצלו, נאמר: "וישב לבן למקומו". ה'משך חכמה' כותב שהכתוב דיבר בגנותו של לבן. אף שהיה עם יעקב אבינו זמן כה רב, לא דבק בו דבר ממעשיו, והליכותיו וקדושתו של יעקב לא השפיעו עליו כלל, אלא הוא שב למקומו כפי שהיה לפני שיעקב אבינו בא אליו.

אם כן, תמה הגאון רבי ראובן הכסטר שליט"א, משגיח ישיבות ליקווד ומיר ברכפלד, וכי גם בפרשתנו, כשהתורה מספרת שאברהם אבינו שב למקומו לאחר שדיבר עם הקב"ה בדבר סדום, יש כאן גנות לאברהם אבינו, כאילו דיבורו עם הקב"ה חלילה לא השפיע עליו כלל והוא שב למקומו כפי שהיה?

אלא, ביאר המשגיח שליט"א, אדרבה, יש כאן שבח לאברהם אבינו. הוא התפלל רבות להצלת סדום ואף סיכן את עצמו בתפילה זו, שהרי אמר לקב"ה: "אל נא יחר לא-דני", כלומר שהיה בכך חשש שמא יכעס עליו הקב"ה חלילה. ובכל זאת הפציר והתפלל תפילה אחר תפילה, ואף שתפילתו לא נענתה וסדום נהפכה, שב אברהם למקומו. אמונתו בקב"ה ובכח התפילה נשארה כפי שהיתה, כי ידע שאין תפילה ששבה ריקם, וגם כשאינה נענית כעת, היא נשמרת לעת אחרת וזכותה אינה אובדת.

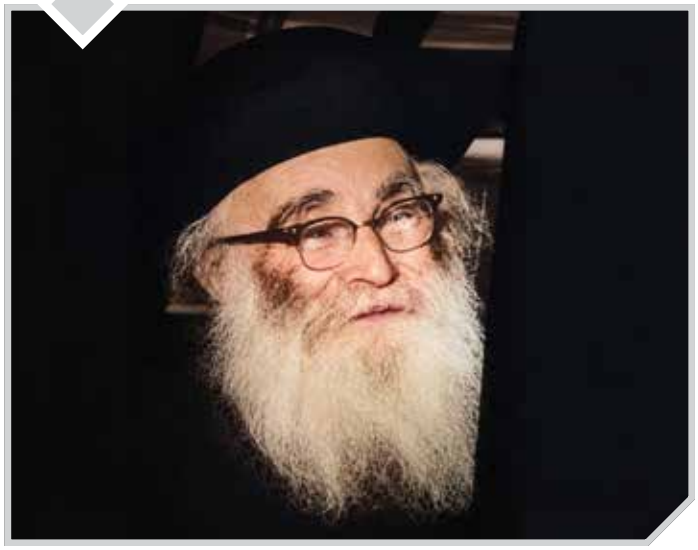
שליחות אל הרב שך

בספר 'במחיצתם' מצאתי שדברים ברוח זו ביקש מרן הסטייפלר זי"ע מהרב שלמה לורנץ להעביר למרן ראש הישיבה הגאון רבי אלעזר מנחם מן שך זצ"ל.

היה זה כאשר הרב שך השתדל מאוד בענין מסוים הנוגע לצרכי ציבור, והדבר לא עלה בידו. "איך הרב שך מרגיש עם התוצאה?", שאל מרן הסטייפלר את הרב לורנץ. "הרב שך שבור מאוד", ענה הרב לורנץ, "ולגודל אכזבתו הוא אומר שכבר אין לו כח להמשיך..."

"תלך אל הרב שך", ביקש הסטייפלר מהרב לורנץ, "ותאמר לו כדברים הללו: מה באה התורה ללמד אותנו בכך שאברהם שב למקומו, אחרי שהאריך בתפילה ובבקשה עבור אנשי סדום? הרי אין סיפור בתורה שאין בו לימוד...!

"הפשט הוא שהתורה באה ללמדנו שכאשר עשו הכל כדי להציל



ולא השיגו את המבוקש, צריך לקיים 'ואברהם שב למקומו': צריך לחזור ולהמשיך לפעול במה שחייבים, כאילו לא קרה דבר... אי הצלחה אינה מצדיקה בשום אופן שהאדם יישבר ולא יהיה מסוגל להמשיך... לך תאמר כך לרב שך...!"

"מסרתי את הדברים לרב שך", מספר הרב לורנץ, "והרב שך אמר לי: 'עכשיו תלך אתה לסטייפלר בשליחותי ותאמר לו שקיבלתי את דבריו הנכונים, ואמשיך בעזרת ה' בעבודתי למען כלל ישראל'".

תתפלל גם עלי

ואם במרן בעל ה'קהילות יעקב' זי"ע עסקינן, מן הראוי לספר את מה שסיפר הגאון רבי חזקיהו מישקובסקי שליט"א, שפעם אמר אחד מנכדיו של מרן הסטייפלר לסבו שהוא נוסע לכותל המערבי.

"כשתהיה בכותל, תזכיר גם אותי בתפילתך...!", ביקש ממנו הסבא.

"סבא, אני צריך להזכיר אותך...?", התפלא הנכד, "הרי הקשר של סבא עם הקב"ה חזק הרבה יותר משלי, וכי אני הקטן צריך להתפלל על סבא הגדול...?!"

"דע לך, נכדי היקר", השיב הסטייפלר, "אין שום תפילה ששבה ריקם, כך טבע הקב"ה בבריאתו. כל מילה של תפילה שיוצאת מפיו של יהודי פועלת את פעולתה, אם לא היום אז מחר, ואם לא מחר אז מחרתיים, ואפילו בעוד מאה שנה... גם התפילה שלך עלי תעזור לי..."

המדפסת לא מדפיסה

משל נפלא מהחיים המשיל הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א בענין זה, שאל לו ליהודי להתייאש מתפילותיו גם כשאינו רואה שהן נענות, כי חזקה על תפילה שאינה הולכת לאיבוד.

אדם שולח להדפסה קובץ שזה עתה סיים להקליד במחשב, אך המדפסת אינה נענית לפקודותיו ואינה מוציאה אף דף אחד. הוא מנסה שוב ושוב, לוחץ פעם אחר פעם על כפתור ההדפסה, אך לשוא. משום מה המדפסת אינה מגיבה.

לאחר בדיקה קצרה הוא מגלה שהכבל המחבר בין המחשב למדפסת התנתק. מיד הוא מחבר אותו מחדש, ואז המדפסת מדפיסה את הקובץ כמה וכמה פעמים, כנגד כל הלחיצות שלחץ על כפתור ההדפסה. אף לא לחיצה אחת נעלמה, ודי היה לחבר את הכבל כדי שכל הפקודות ייענו...

כך הדבר בתפילה. אדם מתפלל שוב ושוב ואינו נענה, והוא חושב להתייאש ומדמה בנפשו שתפילותיו אינן שוות דבר ואינן מסוגלות לפעול. אך האמת היא שאין תפילה שאינה מועילה, אלא שמשום מה אינו מחובר די הצורך לקב"ה, ועל כן אינו נענה כעת. כאשר יתחבר, והקב"ה יחליט להעניק לו את השפע, יעניק לו כנגד כל הלחיצות שלחץ, וכל תפילה שהתפלל ודימה בנפשו שהלכה לאיבוד, תיענה אז ותשפיע את השפע.

המכה בדרך מהכותל

"קבלה מאבותי", אמר הגה"ק רבי שלמה מזוויעהל זי"ע, "שהמסיים תפילתו ומיד נענה, אין זה סימן ברכה, כי כנראה השפע לא יהיה לאורך ימים. אך אם מיד אחר התפילה המצב נעשה גרוע יותר, הרי זה סימן שהשפע שיגיע בזמנו יהיה בר קיימא".

המשב"ק הרה"ח רבי אליהו רוט זצ"ל סיפר שפעם חזר רבי שלמה מתפילה בכותל המערבי, והגבאי שליווה אותו הציע לו לחזור דרך שער יפו, שהיא דרך בטוחה יותר. אך מטעמי שמירת עיניים העדיף הרבי לחזור דרך שער שכם, וכך עשו.

לפתע הגיע ערבי והיכה את רבי שלמה מכה חזקה מאוד. "הנה הרבי רואה מה קרה...", אמר הגבאי, כרומז שמוטב היה לשמוע בעצתו וללכת דרך שער יפו.

לפתע הגיע ערבי והיכה את רבי שלמה מכה חזקה מאוד. "הנה הרבי רואה מה קרה...", אמר הגבאי, כרומז שמוטב היה לשמוע בעצתו וללכת דרך שער יפו

אמר לו הרבי: "כאשר יהודי מסיים את תפילתו ומקבל 'זעץ' (מכה), סימן שתפילתו התקבלה בשמיים", והוסיף: "ועדיפה מכה בגוף מאשר, חלילה, מכה בנשמה..."

להיכן נעלמו הדמעות?

פעם הגיע הגה"צ רבי אריה לוין זצ"ל לנחם אשה שבעלה נפטר לאחר מחלה קשה.

"כבוד הרב יודע כמה התפללנו עליו כשהיה חולה", שחה האשה בצערה, "להיכן נעלמו כל התפילות והדמעות?"

"כאשר תגיעי לשמיים לאחר מאה ועשרים", ענה לה הרב ברחמים, "תראי כמה גזירות קשות ורעות בוטלו בזכות אותן דמעות שזלגו מעינייך... אין דמעה אחת שהולכת לאיבוד...!

המשך מעמוד 9 | הרב ישראל ליוש

רבי חיים עוזר זצ"ל... מכאן תצא תורה והוראה לכל דורש... מהקומה השניה של הבית היה יורד רבי חיים עוזר בכל יום כשבידו צרור מכתבים, תשובות לשאלות שנשלחו אליו, ומחלקם כדוור לשואלים...

"כאן, ברחוב הזה שעליו אתם עומדים", מתאר הרב בירנבוים, "צעד רבי חיים עוזר וליווה יהודי שביקש עזרה במציאת כתובת". וכשנשאל מדוע לא הסתפק בכך שהראה לו את מבוקשו, ומדוע ליווה אותו כל הדרך, ענה שזיהה שיהודי זה הוא כבד לשון, ועל כן לא רצה שיתבייש שוב אם יצטרך לשאול פעם נוספת על מיקומה של הכתובת...

וכך, כשאנו עמוסים ברגשות קודש ובגעגועי אמת לדורות אחרים ולחיים מרוממים טפח מעל הקרקע, אחר שפסענו על פסיעותיהם ודרכנו על אדמתם של קדושי עליון, יצאנו לחתום את מסע התפילות בציונו הקדוש של בעל ה'ברכת שמואל' זי"ע, בתפילה ובתקווה שגם כשנחזור אל שגרת החיים, נמשיך לצעוד בדרכם וללכת בהליכותיהם.

רוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל?
חדש! ניתן להירשם בכל עמודות נדרים פלוס, טופס 'דרשו'

בערב יום הכיפורים, בוורשה של ימי המלחמה, הגיע לביתו של הרב מבריסק בעל מאפייה, נרגש ונסער. "הכנתי לכבוד הרב חלות, סיר דגים וסיר קומפוט", סיפר, "ובדיוק כשנשאתי את הכול לכאן..."

הגאון רבי משה יונה רוזנגרטן שליט"א, מחב"ס 'נפש שוקקה' על התורה על הביטחון האמיתי בראי הפרשה

"וַיִּפְקַח אֱלֹקִים אֶת עֵינֶיהָ וַתֵּרֶא בְּאֵר מָיִם" (בראשית כ"א, י"ט)



השמש קפחה על מדבר באר שבע, והגר תעתה בדרכים עם בנה. המים שנתן לה אברהם אבינו בחמת אזלו עד הטיפה האחרונה, והנער, חולה וצמא, לא יכול היה להמשיך. בצר לה השכיבה אותו תחת אחד השיחים, התרחקה כמטחווי קשת וישבה לבכות, כי לא יכלה לראות במותו. ואז, כפי שמספרת התורה בפרשתנו, "ויפקח אלקים את עיניה ותרא באר מים".

על הפסוק הזה אמר רבי בנימין במדרש: "הכל בחזקת סומין, עד שהקב"ה מאיר את עיניהם". הבאר לא נבראה באותו רגע. היא הייתה שם, קרובה, כל אותה שעה, אלא שהגר לא ראתה אותה עד שהקב"ה פקח את עיניה. הסיפורים שלהלן עוסקים בבאר הזאת: בהבטחה של הבורא לדאוג לכל בריה, ובטוב שמסתתר לעיתים בתוך הקושי עצמו.

ביטחון תזונתי

לפני כמה שנים החלה המדינה לחלק תווי מזון למשפחות במצוקה, וקראה למיזם בשם "ביטחון תזונתי". מי שמעיין בדברי רבותינו מגלה שליהודי המאמין יש ביטחון תזונתי טוב בהרבה, שכן הבורא יתברך מבטיח לכל בריה את מה שהיא צריכה באמת, והבטחתו מוחלטת. רבנו אברהם, בנו של הרמב"ם, כותב שאת הדרך הזאת אפשר ללמוד מיעקב אבינו, שביקש מהקב"ה רק "לחם לאכול ובגד ללבוש". כשאדם מסתפק בבקשת ההכרחי בלבד, הוא יכול לבטוח בה' שיעניק לו אותו.

כזית אחד לערב יום הכיפורים

עד כמה מוחלטת ההבטחה הזאת, מלמד סיפור שסיפר הגאון רבי משולם דוד סולובייצ'יק זצ"ל על אביו, מרן הגאון רבי יצחק זאב סולובייצ'יק זצוק"ל, הרב מבריסק. היו אלה ימי המלחמה, והרב שהה בוורשה, בעיר שבה כל פרוסת לחם הייתה יקרה מפז.

דווקא בימים האלה הקפיד הרב שלא להשאיר אצלו שום מאכל מיום ליום. הגמרא במסכת סוטה אומרת שמי שיש לו פת בסלו ושואל את עצמו מה יאכל למחר, הרי הוא "מקטני אמנה", והרב מבריסק לא רצה להימנות עמהם. מה שהיה לו באותו יום נאכל באותו יום, ועל המחר סמך על הבורא.

אלא שאז התקרב ערב יום הכיפורים, יום שבו מצווה לאכול ולשתות. הרב שקל את הדבר והגיע למסקנה שכשמדובר באכילה של מצווה אין לסמוך על הביטחון בלבד, וחובה לעשות השתדלות. לכן בלילה שלפני כן צמצם באכילתו, והשאיר בצד כזית לחם לסעודת המצווה של מחר.

למחרת, בערב יום הכיפורים, הגיע לביתו בעל מאפייה, נרגש ונסער. הוא סיפר שידע שהרב מקפיד שלא לאכול "חדש", כלומר תבואה מהקציר החדש שהתורה אסרה לאכול לפני הקרבת העומר, אף שבוורשה נהגו רבים להקל בכך. משום כך טרח במיוחד והכין לכבודו מכל טוב: כמה חלות, סיר דגים וסיר קומפוט. "ובדיוק כשנשאתי את הכול לכאן", סיים, "מרוב התרגשות ובהלה הכול נשמט מידיי ונפל ארצה".

הרב מבריסק שמע את הדברים, פנה לבנו, הגאון רבי יוסף דב זצ"ל, ואמר לו שזהו אות משמים שטעה בחשבונו: גם כשמדובר בדבר מצווה, אין להיות מקטני אמנה.

יש שהעתיקו את הסיפור והוסיפו שזו הייתה תביעה מיוחדת מהרב מבריסק, לפי דרגת הביטחון הנעלה שלו. אולם מדברי רבנו אברהם עולה תמונה אחרת: כל מה שאדם צריך כדי לחיות מובטח לכל מי שבוטח בה', ולכן המדרגה הזאת נדרשת מכל אדם.

המשכורת שנשארה בקופה

אבל מהו בעצם אותו "הכרח" שהבורא מבטיח? רבנו אברהם אינו

מפרש, וסיפור מהתקופה שבה הרביץ מרן הגאון רבי אהרן יהודה לייב שטיינמן זצוק"ל תורה בישיבה בכפר סבא מאיר את השאלה הזאת באור מפתיע.

את הסיפור תיעד הגאון רבי משה מרדכי שולזינגר זצ"ל במכתב, כפי ששמע אותו מרבי אברהם, מי שהביא את רבי אהרן לייב לכפר סבא ונשא בעול כלכלתה של הישיבה. השניים סיכמו על משכורת חודשית זעומה, כפי שהתיר מצבה הדחוק של הישיבה, אבל גם אותה לא הצליח רבי אברהם לשלם במלואה. בכל ראש חודש, ביום התשלום, שילם רק חלק ממנה, לפעמים 20 אחוז בלבד ולפעמים מעט יותר. בניהם נקבע שבחודשי ניסן ותשרי, כשהכנסות הישיבה גדלות בדרך כלל, ישלים רבי אברהם את כל מה שהצטבר במשך הזמן.

כשהגיע המועד ניגש רבי אברהם לשלם את היתרה, אלא שרבי אהרן לייב סירב לקבל אותה. "ברוך ה', הצלחנו לעבור את כל הזמן עם מה שקיבלתי, ולא נשארו לנו חובות", אמר, "כך שאינני זקוק ליתרה". רבי אברהם ניסה להתעקש: "אבל זה מגיע לכם!" התשובה הייתה נחרצת: "אין לקחת מכספי הישיבה כשאין בזה צורך". ובלשון המכתב, ידו של רבי אהרן לייב הייתה על העליונה.

קישואים מהשיח של השכן

מה פירוש "הצלחנו לעבור את הזמן"? על כך יכול היה להעיד רבי שמעון דינין ז"ל, שגר באותה תקופה בשכנות למשפחת שטיינמן והיה נכנס ויוצא בביתם. הוא הבחין שהרבנית מבשלת כל הזמן רק קישואים, ויום אחד שאל אותה לפשר הדבר.

התשובה הייתה פשוטה: אין להם כסף לקנות אוכל, ולאחד השכנים יש שיח קישואים, והוא מרשה להם לקטוף ממנו בלי תמורה. לכן היא מבשלת קישואים. כך נראה המטבח בביתו של מי שסירב לקבל את הכסף שהגיע לו ביושר.

וכאן מתעוררת שאלה: האם זה הביטחון התזונתי המובטח לנו, קישואים מבושלים יום אחר יום? הרי אפילו המן, שהיו בו כל הטעמים שבעולם, לא סיפק את דור המדבר, משום שלא היה לו צבע ומראה. כיצד אפשר לבטוח בשלווה בהבטחה כזאת?

את התשובה כותב רבנו אברהם בן הרמב"ם במקום אחר: לא כל אדם יכול להסתפק בפת חרבה ובבגד גס. יש מי שטבעו והרגליו מחייבים אותו לאכול את פיתו עם בשר, ללבוש בגדים רגילים ולגור בבית רגיל, ובשבילו הם הכרחיים ממש כמו שפת חרבה וצריף דל הכרחיים לאחר. וכך כתב גם החזון איש זצ"ל באחד ממכתביו: "ההכרחיות יערכו כפי גבורת האדם בגופו וכוחותיו הנפשיות". ההכרח, אם כן, אינו זהה אצל כולם: לכל אדם מידה משלו, לפי טבעו וכוחותיו, ואת המידה הזאת הבורא מבטיח לו.

לפעמים הבאר מסתתרת במקום מפתיע עוד יותר, בתוך הקושי עצמו. המדרש מספר שכאשר אמר הקב"ה לנחש "על גחונך תלך", ירדו מלאכי השרת וקצצו את ידיו ורגליו. ובכל זאת אמר רבי אליעזר שאפילו בקללתו של הקב"ה יש ברכה: אילולא נגזר על הנחש לזחול על גחונו, כיצד היה בורח אל הכותל ונכנס לחור כדי להינצל? כלומר, הברכה לא צמחה מהקללה רק בהמשך הדרך, אלא הייתה טמונה בתוכה מהרגע הראשון.

אגרוף קטן וסגור

יהודי מארצות הברית סיפר לי על בנו בן השנתיים, שקפץ את ידו בחוזקה וסירב בתוקף לפתוח אותה. מה גרם לכך, איש לא ידע, והחששות הלכו וגברו. ההורים פנו לרופאים, והילד נשלח לסדרה של צילומים ובדיקות, ובהן גם בדיקת MRI.

בבדיקה לא נמצא דבר שיסביר את מצב היד. אבל אגב כך הבחינו הרופאים בממצא שאיש לא חיפש: גידול קטן בצד המוח, רחמנא ליצלן, בשלב התחלתי מאוד. מאחר שהתגלה מוקדם כל כך, ידעו הרופאים לטפל בו, והילד ניצל.

ומה עם היד? מה גרם לתופעה לא התברר מעולם, והחידה נותרה סגורה ומסוגרת, כמו האגרוף עצמו. אבל כשהחלו ההורים להקפיד עם הילד על נטילת ידיים של שחרית, פתח את ידו כבראשונה, ולא נשאר זכר לכל התופעה.

היד הקפוצה נראתה בתחילה כצרה ודאגה, אבל בתוכה, באותה שעה ממש, הסתתרה הצלה.

השיעור שהבחורים לא רצו לשמוע

סיפור נוסף שמעתי מבנו של אחד מגדולי הדור שליט"א. אביו ידוע כיום כבעל פה מפיק מרגליות, ורבבות שותים בצמא את דבריו ונהנים מכל מילה. אבל לא תמיד היה כך: מטבעו היה כבד פה וכבד לשון, ולשמוע ממנו שיעור היה דבר קשה מאוד.

בשל עניין בריאותי במשפחתו נאלץ לשהות תקופה ארוכה באחת הקהילות בחוץ לארץ. כשהגיע לשם שמע על משרה פנויה בישיבה המקומית והציע את עצמו. אלא שלא היה רגיל במסירת שיעורים, והבחורים לא נהנו. הם הלכו והתלוננו בפני מנהלי הישיבה, ואלה נאלצו לבשר לו שלא יוכל להמשיך למסור שיעורים.

דווקא הדברים האלה הם שגרמו לו לשנס מותניים. הוא השקיע את כל כוחו ומרצו באופן שבו הוא מוסר את הדברים, עד שיהיו חביבים על כל השומעים. לימים העיד שעל אופן המסירה השקיע פי עשרה ממה שהשקיע בהכנת השיעור עצמו.

היום הוא נמנה עם הדרשנים הגדולים של הדור, וכל שומעיו משתוקקים לשמוע עוד ועוד מדבריו. מתברר שאותה תקופה קשה מול הבחורים לא הייתה קושי כלל, אלא חסד של הקב"ה, שהוביל אותו אל התפקיד שנועד לו בעולם: להעמיד תלמידים במתק שפתיו.

הבאר שהייתה שם תמיד

בכל אחד מהמקרים האלה ובמקרים רבים אחרים הקורים לנו בחיי היום יום, אפשר וצריכים לראות ולהאמין שיד ה' לא רק שתבוא להושיע אותנו בעת צרה, היא כבר הייתה שם מהרגע הראשון, לפעמים הקב"ה גם יפתח את עינינו ונוכל לראות זאת.

אורחים רבים הסבו לשולחנו של השרף מבריסק, אבל הוא עצמו אכל אכילת ארעי וישב בראש השולחן שקוע בתלמודו. לפתע קם ממקומו, פסע לקצה השולחן והתיישב שם. כל המבטים הופנו אליו...

הכנסת אורחים שבה המארח רואה את האורח ודואג גם למה שהוא מתבייש לבקש

הרב מאיר בנימיני

"וַיַּרְא וַיָּרָץ לִקְרָאתָם" (בראשית י"ח, ב')



אברהם אבינו ישב בפתח האוהל ביום השלישי למילתו. הקב"ה הוציא חמה מנרתיקה כדי שלא להטריחו באורחים, והוא דווקא הצטער שאין מי שיבוא. הוא היה חלש, החום היה גדול, ובכל זאת ישב והמתין לעוברים ושבים. המפרשים הקשו על לשון הפסוק, מדוע נאמר "כחום היום" ולא "כחום השמש". הרבי מסקולען זיע"א ביאר שהשטן בא אל אברהם בטענה שנשמעה משכנעת: אמנם אתה מופלג בהכנסת אורחים, אבל היום אתה חלש מאוד, ומותר לך לקחת יום אחד של מנוחה. לא יקרה דבר אם תתלה מודעה שהאוהל סגור היום בגלל מחלה. אברהם השיב לו, יש טעם בדבריך, אבל "כחום היום", היום בוער ומבקש את תפקידו. לכל יום יש התפקיד והתיקון שלו, ומה שלא אעשה היום לא אוכל להשלים לעולם.

ה"חפץ חיים" כתב בספרו "אהבת חסד" (חלק שלישי, פרק א): "כמה חביבה מצות הכנסת אורחים, שנכתבה פרשה שלמה בתורה המדברת מענין זה, והוא לאות לנו שנתחזק בזה גם כן כל חיינו, וכמו שמצאנו תיכף אחר מעשה זה, ששיבח אותו הכתוב עבור שיצוה את בניו גם כן לילך בדרך צדקותיו". התורה מספרת על הארוחה שהגיש אברהם, על המים ועל המנוחה, ומלמדת אותנו דרך חיים שעוברת מאב לבניו: לראות את מי שצריך עזרה, ולחשוב מה אפשר לעשות בשבילו.

כאילו היה הוא האורח

הגאון רבי שכנא קולדצקי זצ"ל סיפר שאביו התארח פעם אצל ה"חפץ חיים". בעל הבית טרח להאכילו ולהשקותו, ואחר כך סידר עבורו את מקום השינה, אלא שלא הסתפק במיטה מסודרת ובמצעים נקיים. ה"חפץ חיים" עלה בעצמו על המיטה ונשכב עליה, כדי לבדוק אם היא נוחה לשכיבה. בספרו כתב "ויחשוב כאילו היה הוא האורח", ובביתו קיים את הדברים כפשוטם. לפני שהאורח יניח עליה את ראשו, רצה לדעת איך ירגיש שם.

בני הבית ביקשו לעזור ולחסוך ממנו את הטרחה, וה"חפץ חיים" השיב להם: "האם תרצו להניח תפילין במקומי?" בעיניו, סידור המיטה לא היה מלאכה שרוצים לגמור ולהיפטר ממנה, אלא מצווה שהוא שמח לקיים בעצמו. כשם שלא היה מוותר על הנחת התפילין שלו, כך לא רצה לוותר על הזכות לדאוג למקום השינה של יהודי שבא לביתו.

האורח שלא מעז לבקש

רש"י מפרש שאברהם ישב בפתח האוהל "לראות אם יש עובר ושב". בדרך צחות אמרו שיש שני סוגי עניים. יש עני שרגיל לחזר על הפתחים, והוא יודע להיכנס ולבקש אוכל, ויש עני מכובד שהוא ממש "עובר ושב": ניגש אל הדלת וחוזר, שוב מתקרב ושוב נסוג. ליבו נוקפו, הוא מתבייש לפשוט יד ואין לו אומץ לבקש. לאדם כזה לא די לומר שהדלת פתוחה. צריך לחכות לו בפתח, לראות אותו ולקבל אותו בסבר פנים יפות.

על מרא דארעא דישראל, הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל, מספר שהיה גובה תשלום מאורחים שהתארחו בביתו, ובצאתם היה מחזיר להם את כספם. כששאלו אותו לפשר הדבר, הסביר שאורח המקבל הכול בחינם עלול להתבייש לבקש את מה שחסר לו, ומסתפק במה שנותנים לו אף אם הוא זקוק לדבר נוסף. ברגע שהוא חושב ששילם על האירוח, הוא מרגיש חופשי לבקש. רבי יוסף חיים רצה לתת לאורח את כל צורכו, ודאג להסיר ממנו את הבושה.

מעשה דומה אירע למגיד הגאון רבי שלום שבדרון זצ"ל ולהגר"י גרוסמן זצ"ל, שנסעו לאמריקה למען "החינוך העצמאי", שהיה אז

במצב קשה. בארץ אמרו להם שמישהו ימתין להם ברציף ויכוון אותם, אבל כשהגיעו לא מצאו איש. הם פגשו יהודי ושאלו אותו היכן יש בית מלון. הוא הזמין אותם תחילה לביתו לשתות קפה, ואמר שאחר כך יראה להם היכן יוכלו להתאכסן. כשהיו בביתו, סיפר להם שהוא משכיר חדרים ב-50 דולר לשבוע. הם הסכימו ונשארו אצלו כמה חודשים, ובמשך כל הזמן שילמו את שכר החדרים. כשחזרו לארץ, מצאו בדואר את כל הכסף ששילמו. מאוחר יותר שאלו אותו מדוע החזיר הכול, והוא הסביר שאילו היה מארח אותם בלי תשלום, היו מתביישים לבקש את צורכיהם. הוא רצה שירגישו חופשיים ונינוחים, ולכן נתן להם לחשוב שהם משלמים על האירוח. מאז היה רבי שלום שבדרון מתארח אצלו בקביעות.

כשצריך לעשות חסד, רואים

כל ימיו של המהרי"ל דיסקין זצ"ל, ה"שרף מבריסק", היו קודש לה'. הוא לא הסיח את דעתו מעיון בתורה ומדבקותו בבוראו אפילו לרגע. אורחים רבים הסבו לשולחנו, אבל הוא עצמו לא נטל ידיים לסעודה, אכל אכילת ארעי וישב בראש השולחן שקוע בתלמודו. יום אחד, בשעת הארוחה, ננער לפתע, קם ממקומו, פסע לקצה השולחן והתיישב שם. כל המבטים הופנו אליו. התברר שהבחין בקשיש חסר שיניים שהתקשה ללעוס את הלחם. המהרי"ל בצע לו את הפרוסה, הסיר את הקרום הקשה והגיש לו את החלק הרך במאור פנים.

אחרי שהסועדים הלכו, ביקש בן ביתו, רבי דוב בער גרוסברג זצ"ל, רשות לשאול: הרב היה שקוע בלימודו, כיצד הבחין שהישיש מתקשה באכילה? "יפה שאלת", השיב המהרי"ל, "אבל מדוע לא שאלת שאלה זו כבר בפרשת וירא?" רבי דוב בר נבון ולא הבין מה יש לשאול שם. המהרי"ל הסביר שבפרשת וירא נגלה הקב"ה לאברהם אבינו. האם יש לנו מושג בנועם הנבואה וברוממותה, בדבקות העילאית שבה כל חושי הנביא בטלים? ובעיצומה של ההתגלות ראה אברהם שלושה עוברי אורח, ורץ להכניס אותם בצל קורתו. ושם לא שאלת כיצד ראה? רבי דוב בער השתאה, ואכן הודה שזו שאלה כהלכה. "אלא מה", המשיך המהרי"ל, "שם וכאן התשובה אחת: כשצריך לעשות חסד, רואים".

על הגאון רבי יהודה אסאד זצ"ל מסופר שכיתת את רגליו מעיר לעיר כדי לאסוף צדקה עבור כלה יתומה. הוא הגיע לביתו של עשיר גדול, ובעל הבית, שראה אותו מתקרב, מיהר להתחבא מאחורי הבית. רבי יהודה דפק בדלת, ובני הבית אמרו לו שבעל הבית אינו נמצא. ביקש מהם רבי יהודה שימסרו לבעל הבית את תודתו, על שזיכה אותו להבין את דברי חז"ל שגדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה. משה רבנו, בשעה שקיבל את פני השכינה,

בעל הבית, שראה אותו מתקרב, מיהר להתחבא מאחורי הבית. רבי יהודה דפק בדלת, ובני הבית אמרו לו שבעל הבית אינו נמצא. ביקש מהם רבי יהודה שימסרו לבעל הבית את תודתו...

הסתיר רק את פניו, כמו שנאמר "ויסתר משה פניו". ואילו כאן, בקבלת פני אורחים, מצאנו בעל בית שהסתיר את כולו.

על רצפת האכסניה

שני מכניסי אורחים נזכרים בפרשה, אברהם ולוט, ואף הלשון שבה מתוארים מעשיהם דומה. אצל אברהם נאמר "וירא וירץ לקראתם" ובהמשך "וישתחו ארצה", ואצל לוט נאמר "וירא לוט ויקם לקראתם וישתחו אפים ארצה". אברהם הגיש לאורחיו חמאה וחלב ובן בקר, ולוט עשה להם משתה ואפה מצות, ואף הגן עליהם מפני אנשי סדום. ה"בית הלוי" שואל: אם מעשיהם דומים כל כך, מדוע מידת הכנסת אורחים מיוחסת דווקא לאברהם אבינו? הוא מבאר שאצל לוט נאמר "ויבואו שני המלאכים סדומה". היה צורך שיראו בעיניו כמלאכים, גדולים וחשובים, כדי שיכניס אותם לביתו. ואילו אצל אברהם נאמר "והנה שלשה אנשים". הם נראו בעיניו כאנשים פשוטים, והוא סבר שהם ערביים, ובכל זאת רץ לקראתם וכיבד אותם.

מסופר על אורח שהגיע לבית הגאון רבי חיים מבריסק זצ"ל ונראה כתלמיד חכם גדול. רבי חיים קיבל אותו בסבר פנים יפות, האכיל והשקה אותו, ואף הציע בעצמו את מיטתו. בבוקר התברר שהאורח גנב מכל הבא ליד ונמלט. בני הבית התלוננו שהרב אינו בודק את אורחיו ואינו מבחין בין טוב לרע, ורבי חיים השיב בשאלה: מדוע, כשביקש הקב"ה לזכות את אברהם בהכנסת אורחים, שלח אליו מלאכים שנראו כערביים המשתחווים לאבק רגליהם? הוא הסביר שהדבר מלמד שאין לתלות את החסד בחשיבותו של המבקש או במעשיו. אברהם לא חקר מי האנשים ומה דרגתם לפני שהגיש להם אוכל ושתייה, ורבי חיים לא רצה שהאכזבה מאורח אחד תשנה את דרכו לעזור לכל הבא לביתו.

ללמוד במתינות, ביסודיות ובעיון קל

'עמוד היומי' - ללמוד בקצב שלך ולדעת את הש"ס עם עיקרי המפרשים

פנקס הרישומים ובו יותר מאלף רישומים של סכומי עתק שעברו על שולחנו למוסדות תורה וחסד, נעלם. שעות של חיפושים לא העלו דבר, ורבי חיים עוזר, בצר לו, נטל פנקס ריק והסתגר באחד מחדרי הבית...

בערב אחד של קבלת קהל נתן מרן הרב שך לכל הנכנסים אותה עצה בדיוק. וכשהאורח האחרון תמה, גילה לו מרן את פשר הדבר

הרב צבי גטקר

"וַיִּטַּע אֶשֶׁל בִּבְאֵר שָׁבַע וַיִּקְרָא שָׁם בְּשֵׁם ה'" (בראשית כ"א, ל"ג)

ובפירוש רש"י: "לאחר שאוכלין ושותין אומר להם, ברכו למי שאכלתם משלו. סבורים אתם שמשלי אכלתם? משל מי שאמר והיה העולם אכלתם".

לברכת המזון בכוונה יש סגולות רבות, עד כדי כך שאמרו בגמרא שהשם יתברך נושא פנים לישראל בזכות ברכת המזון, כשהיא נאמרת לא רק כדי "לצאת ידי חובה", אלא בדקדוק ובהידור.

רבון כל העולמים ברא את כל היצורים כולם כשהם זקוקים למזון. מרן החפץ חיים מציין בהקדמתו שאפילו המלאכים נצרכים למזון, כמו שנאמר על המן שהוא מזונם של המלאכים. כל אחד ומזונו, אם גס וגשמי ואם דק ורוחני.

אין מי שחי מעצם עצמו. כולם צריכים מזון, והקב"ה הוא שזן ומפרנס אותם. וכל זה מכוון לכך שמי שזוכה יכיר שהוא מתפרנס מידו הקדושה והרחבה, ויודה לקל ברוך הוא.

את היסוד הזה החדיר אברהם אבינו ולימד את כל באי עולם: הסעודה היא הזדמנות, ומטרתה להכיר על ידה את מי שאמר והיה העולם, את מי שזן, מחייה ומפרנס, כשמברכים את מי שמשלו אכלנו ובטובו חיינו.

אין קץ לחיזוק שאפשר להתחזק בברכת המזון, ואין קץ לשכרה. מי שמתחזק בה רואה עין בעין ישועות והצלחות שלמעלה מגדר הטבע, הן בפרנסה והן בהצלה מנזקים, שגם היא בכלל פרנסה.

סיפור מדהים על החיזוק בברכת המזון שמעתי לאחרונה מהגאון הנודע רבי אליעזר טורק שליט"א, רב דקהל פרושים ברכפלד וראש ישיבות. הרב טורק שמע אותו מפי בעל המעשה, הגאון רבי מתתיהו סלומון זצוק"ל, משגיח ישיבת בית מדרש גבוה בלייקווד.

רבי מתתיהו היה מקורב למרן בעל ה'אבי עזרי' זצ"ל ואהוב עליו, ופקד את מעונו לא אחת כדי לשאוב מלוא חופניים. ואכן, מרן מילא את התלמיד מזן אל זן.

הזמנה לקבלת קהל

ערב אחד, מספר רבי מתתיהו, ישבתי אצל מרן הרב שך, והוא הציע לי: "ר' מתתיהו, עוד מעט קט מתחילה כאן קבלת קהל. כדאי לך להישאר ולראות".



לא ידעתי למה התכוון הרב שך ומה הוא רוצה שאראה ואלמד, אבל כמובן שחכם אינו מסרב להצעה כזו. נשארתי לשבת ליד השולחן עד קבלת הקהל, וגם במהלכה.

והנה נכנס הראשון, יהודי פשוט, שתינה את צערו על עניין רפואי שנגע לבני ביתו וביקש עצה וברכה. הרב שך ייעץ לו כראוי ובירך אותו בחום, ובסוף אמר כמציע: "כדאי להתחזק לברך ברכת המזון מתוך סידור". השואל קד ויצא.

אחריו נכנס אברך עבדקן בשנות העמידה. בנו ובתו ממתינים זמן רב להקמת ביתם, ועכשיו הוצעה לבן הצעה שלדעתם אינה לפי כבודם, והם מתלבטים אם להתפשר ולגשת לשידוך. הרב שך השיב במילות עידוד והכוונה, וסיים: "כדאי מאוד להתחזק ולהקפיד לברך את ברכת המזון דווקא מתוך ברכון".

שלישי התיישב סוחר נכבד, פרש באריכות את פרטיה של עסקה מסורבלת וביקש הכרעה בעניין הכלכלי הסבוך. הרב שך הכריע בדבר, וכשפטר אותו לשלום הוסיף בחן: "כדאי לך מאוד להתחזק בברכת המזון, ודווקא לאומרה מתוך סידור. זו סגולה גדולה". הסוחר הודה נרגשות, הותיר בידי ראש הישיבה סכום מסוים לצדקה ויצא.

רביעי נכנס בחור ישיבה, מעט מדוכדך וקצת מבולבל. ראש הישיבה קיבל אותו בחיבה, הרעיף עליו טללי נועם וחיות וליווה אותו אל הפתח, כשהוא אומר לו: "דע לך, בחור, כדאי מאוד מאוד לברך ברכת המזון מתוך סידור. זו ברכת מזון אחרת לגמרי, וסגולה נפלאה לכל העניינים".

וכך היה גם הלאה. כל אחד מהנכנסים קיבל מענה, ובסופו המלצה חמה ולבבית: ברכת המזון מתוך סידור.

האורח האחרון

אחרון הבאים היה תלמיד חכם, דמות תורנית נכבדה ביותר. הוא פרש בפני ראש הישיבה דילמות חשובות בענייני הרבצת תורה והנהגת מוסדותיו, וראש הישיבה השיב בכובד ראש על כל הנידונים. בסיום פנה אליו הרב שך והציע בלבביות: "כדאי שתקבלו על עצמכם משהו לחיזוק, לטובת העניינים הגדולים שאתם עוסקים בהם".

האורח היטה מיד את אוזנו והמתין בשתיקה להמשך דבריו של הרב שך.

והרב שך הוסיף: "אני מציע שתתחזקו לברך ברכת המזון מתוך הכתב".

האורח הנכבד הגיב בפנים תמהות, כאומר: וכי זה חיזוק בשבילי? חשבתי שמרן עומד להציע לי משמר לילי קבוע בכל שבוע, או שיעור בנושא נוסף, וההתחזקות שלי היא ברכת המזון מתוך הכתב?

מרן הרב שך חש בתמיהתו של האורח, והחל לספר.

ודאי שמעתם על מרן הגאון רבי חיים עוזר גרודזנסקי מווילנא. בשנים ששהיתי בווילנא הייתי במחיצתו לא אחת, ואני רוצה לספר לכם שרבי חיים עוזר היה גאון עצום ונורא.

היום מספרים הרבה סיפורים על גאונותו, על זיכרונו הכביר ועל מהירות תפיסתו, ומתארים כיצד היה עושה כמה דברים בבת אחת. כל מיני דברים מספרים, ואינני יודע עליהם כדי להעיד. אני יכול לספר רק את מה שראיתי בעיניי.

האורח הנכבד הגיב בפנים תמהות, כאומר: וכי זה חיזוק בשבילי? חשבתי שמרן עומד להציע לי משמר לילי קבוע בכל שבוע, או שיעור בנושא נוסף, וההתחזקות שלי היא ברכת המזון מתוך הכתב?

הפנקס שנעלם

בצהרי יום אחד נכנסתי אל רבי חיים עוזר וראיתי אותו טרוד מאוד. כששאלתי מה אירע, התברר שפנקס הרישומים הכספיים נעלם. כבר כמה שעות מחפשים אותו, ולא נמצא דבר.

הפנקס היה חשוב ביותר. נרשמו בו כל הכספים שעברו דרכו להמוני מוסדות תורה וחסד.

מלבד תורתו העצומה היה רבי חיים עוזר גם ענק של חסד, ולכן היה נאמנם של קרנות תמיכה ושל נדיבים רבים. סכומי עתק עברו על שולחנו מהתורמים אל הנתמכים, וכל המערכת הזאת התרכזה בפנקס אחד, ובו יותר מאלף רישומים שונים. ועכשיו הפנקס נעלם.

עברה עוד שעה, עוד שעתיים, ורבי חיים עוזר, בצר לו, נטל פנקס ריק, הסתגר באחד מחדרי הבית וישב לשחזר את כל הרישומים. לבסוף יצא, ופניו שלוות. הוא שחזר את הפנקס!

עברו עוד שעתיים, ולפתע נמצא הפנקס האבוד.

ישבנו, מספר מרן הרב שך, והשווינו את הפנקס המקורי לפנקס המשוחזר, ומעיד אני: אולי רישום אחד לא היה מדויק בתכלית. זה היה רבי חיים עוזר.

אז הוא היה גאון, הלא כן?

ברכה אחרת לגמרי

ובכל זאת, למרות גאונות שכזו, רבי חיים עוזר לא היה מברך ברכת המזון אלא מתוך הכתב.

הבה נחשוב: לשם מה היה צריך גאון כזה לברך מתוך הכתב? וכי חשש שישכח "רצה" או "יעלה ויבוא"? וכי חשש שידלג על מילה או שתיים? ודאי שלא.

אלא מאי? ברכת המזון מתוך סידור שונה לגמרי, במעמדה, ברצינותה ובמהותה, מברכת המזון שנאמרת בעל פה.

ואם כך הוא אצל גאון גדול כרבי חיים עוזר, סיים מרן, ודאי שגם אתם יכולים להתחזק ולברך אך ורק מתוך ברכון.

יידיש | Français | Español | English

מגוון רחב של שיעורי 'דף היומי בבלי', 'דף היומי ירושלמי', 'דף היומי בהלכה', 'העמוד היומי', בקו השיעורים והתוכן של 'דרשו' - 077-2222-666 או 4992*

פעם נכנס אליו יהודי עם סיפור נורא. הוא השקיע כספים רבים שקיבל מיהודים שומרי מצוות בשדות כותנה באפריקה, יום אחד הגיע לשם ארבה, ובתוך דקות ספורות כילה את הכל ולא השאיר דבר...

לרגל המעבר לשעון חורף והתקצרות יום השישי

צוות 'דרשו'

"וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר" (בראשית כ"ב, ג')

בפרשת וירא עומדות זו מול זו שתי הנהגות. על אברהם אבינו, שנצטווה בעקדה, הניסיון הקשה מכולם, נאמר "וישכם אברהם בבקר", ומכאן למדו חז"ל שזריזין מקדימין למצוות. ועל לוט, שהמלאכים כבר עמדו בביתו והודיעוהו שסדום עומדת להיהפך, נאמר "ויתמהמה", ורש"י מפרש שהתעכב כדי להציל את ממונו. ההשתהות הזו נמשכה עד שהמלאכים נאלצו להחזיק בידו ולהוציאו בעצמם מחוץ לעיר.

אותה התמודדות חוזרת בכל ערב שבת, ובימי החורף היא חריפה במיוחד. השעון הוזז לאחור, ויום השישי התקצר בבת אחת. שעות אחר הצהריים, שבחודשי הקיץ היו מרווחות, מתקצרות כעת, והשעה שלפני השקיעה נדחקת אל תוך שעות העבודה והמסחר. כל אחד ניצב בפני השאלה אם ישכים ויקדים כאברהם, או יתמהמה כלוט כדי לסיים עוד עסקה ועוד מלאכה.

שעה אחת לפני השקיעה

את הסכנה הזו ראה מרן הגראי"ל שטינמן זצוק"ל, ובמכתבים שכתב לקראת המעבר לשעון חורף עורר על כך. רבים, כתב, נכשלים בדברים האסורים בשבת דווקא ברגעים האחרונים שלפני כניסתה, וכעת, כשמזיזים את השעון ויום השישי מתקצר, גובר החשש שימשיכו בעיסוקיהם עד הרגע האחרון ממש. משום כך הציע שכל אחד יפסיק את מלאכתו שעה לפני השקיעה, כך שהכל יהיה מוכן לשבת בעוד מועד. בכך, הדגיש, יש תועלת גדולה וזיכוי הרבים גדול מאוד, וביקש להשתדל להפיץ את הדבר ככל האפשר. את דבריו חתם בהבטחה: בזכות שמירת שבת נזכה לכל טוב, ברוחניות ובגשמיות.

הכיכר המגודרת בחצר

עד כמה חמורה ההשתהות אל תוך זמנה של השבת, אפשר ללמוד ממעשה מבהיל שסיפר מרן הגאון רבי ברוך מרדכי אזרחי זצוק"ל, ראש ישיבת עטרת ישראל, במהלך מסע לקברי צדיקים בפולין.

אוויר קר צלף בפני המשתתפים כשיצאו מבית הכנסת של הרמ"א בקראקא אל החצר הקטנה, הצמודה לבית העלמין העתיק שבו טמונים הרמ"א, הב"ח, בעל מגלה עמוקות ועוד מגדולי הדורות.



בדממה פסעו בין מצבות האבן העתיקות, שחלקן כבר נוטות ליפול, ובכל ציון, לאחר דברי חיזוק של ראש הישיבה, העתירו בתפילות נרגשות לישועת הכלל והפרט. ביציאה חלפו שוב על פני כיכר עגולה ומגודרת שבאמצע החצר, ובמהלך הנסיעה לוורשה גילה להם רבי ברוך מרדכי את סיפורה.

בימיו של הרמ"א, סיפר, נהגו לערוך חתונות ביום שישי, אלא שבעקבות מקרה שאירע ראה הרמ"א את המכשול הצפון בדבר, ויצא בגזירה שלא לערוך עוד חתונות ביום שישי. המעשה שאירע לאחר מכן רשום בפנקס הקהילה של קראקא.

מרידה במלכות התורה

חרף הגזירה, הודיעו בני זוג אחד כי בדעתם להינשא ביום שישי. הם עשו זאת מתוך התרסה גלויה, והחתן אף נשען על קשריו עם שרי המלכות באותה עת.

הרמ"א לא נרתע, והלך בעצמו אל בני הזוג להזהיר אותם כי שום דבר לא יועיל להם, ואסור להם בתכלית לעשות את המעשה החמור הזה. אך הם עמדו בעזות פניהם והשיבו לו בחוצפה. ומשהמרו את פי גדול הדור, אירע דבר שכל רואיו השתוממו: לנגד עיני הקהל המשתאה נפתחה האדמה ובלעה את שניהם. שרי המלכות, שעליהם נשען החתן, נזדעזעו ומיהרו אל הרמ"א לבקש את סליחתו, והפרצה נעצרה. את המקום שבו אירע הדבר גידרו, והוא עומד כך עד היום.

רבי ברוך מרדכי ציין כי המעשה מזכיר בחרדה את קרח ועדתו, שחלקו על משה רבנו ועל אהרן הכהן ונבלעו באדמה. גם כאן,

הסביר, לא הייתה זו מחלוקת על פרט הלכתי זה או אחר, אלא מרידה במלכות התורה עצמה, שכן גדולי ישראל הם הגודרים את הגדרות, והם היודעים על פי דעת תורה מה נדרש לחיזוקו של הדור.

ארבה בשדות הכותנה

מעשה שהיה בביתו של מרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל, כפי שסיפר המשגיח הגה"צ רבי חזקיהו מישקובסקי שליט"א שנכח במקום: פעם נכנס אליו יהודי עם סיפור נורא. הוא השקיע כספים רבים שקיבל מיהודים שומרי מצוות בשדות כותנה באפריקה, שדות ששוויים הגיע למיליונים, והרווח נראה מובטח. אלא שיום אחד הגיע לשם ארבה, ובתוך דקות ספורות כילה את הכל ולא השאיר דבר. הוא הפסיד, כל המשקיעים שלו הפסידו, והאיש לא מצא את מקומו מרוב צער.

ראש הישיבה שאל אותו שאלה אחת בלבד: מה עם שבת? היהודי השיב שהם כמובן שומרים שבת, ואף התרה בכל העובדים שלא יעשו בשבת שום מלאכה. היה רק מנהל עבודה אחד שזלזל בהוראותיו, והזמין את הקונים הפוטנציאליים לשדות דווקא בשבת, משום שזה היה הזמן הנוח להם. מיד לאחר מכן הגיע הארבה. "זו התשובה", אמר ראש הישיבה, "כי היא מקור הברכה. צריך לפייס את השבת".

ראש הישיבה הרבה לעורר על כך. מי שהשבת אצלו אינה אלא שינה, אכילה וקריאת עיתונים, היה אומר, אין לך זלזול גדול מזה בקדושתה. אנו קוראים לשבת "בואי כלה, בואי כלה", והיא אכן באה אלינו, וכיצד ייתכן שכאשר היא מגיעה לא יימצא לנו זמן אליה?

השבת, אמר הגר"ח מישקובסקי, אמורה להגן עלינו ולשמש לנו מליץ יושר, שהרי חז"ל אומרים שהשבת היא בת זוגם של ישראל: באה השבת לפני הקב"ה וטענה, לכל יום יש בן זוג, לראשון יש שני, לשלישי רביעי ולחמישי שישי, ולי אין. השיב לה הקב"ה: כנסת ישראל תהיה בת זוגך. אלא שמליץ יושר עומד לזכותו של מי שכיבד אותו, ומי שמזלזל בשבת אינו יכול לצפות שהיא תתחנן עליו. השבת, כלשונו, תובעת את שלה.

כבעל הבית שסיים את בנייתו

ביום שישי ערב שבת וירא, י"ט בחשוון, חל יום ההילולא של המשגיח הגה"צ רבי דב יפה זצוק"ל, שהשבת עמדה במרכז עבודתו ושיחותיו. השבת, היה אומר בשם רבי איזיק שר זצ"ל, דומה לאדם שסיים לבנות את ביתו ועורך שמחה גדולה שאליה הוא מזמין את כל ילדיו. כך בורא העולם, לאחר שסיים את בריאתו בששת ימים, מזמין אותנו, בניו, לשמוח עמו ביום השבת.

סעודות השבת אצל המשגיח התנהלו באווירה של שמחה ורוממות, כיאה לבני מלך. בדרך כלל ישב לסעודה לבוש בחליפה, והנהגתו נשאה את שני הצדדים יחד: עונג אמיתי, לצד יראת הכבוד של מי שמסב לשולחנו של המלך. המצווה, הדגיש, היא לענג את השבת ולא לענג את עצמו בתירוץ של שבת. בשם הגר"א מסרו שהנשמה מצטערת מאוד כאשר אדם מרבה לאכול יותר מהצורך שלא לכבוד

השבת, היה אומר בשם רבי איזיק שר זצ"ל, דומה לאדם שסיים לבנות את ביתו ועורך שמחה גדולה שאליה הוא מזמין את כל ילדיו. כך בורא העולם, לאחר שסיים את בריאתו בששת ימים, מזמין אותנו, בניו, לשמוח עמו ביום השבת

השבת, וכפי שהתבטא רבי ישראל סלנטר זצ"ל, יש להיזהר שלא "לאכול את השבת" במאכלי השבת. גם האכילה והמנוחה, היה מסביר, אינן אלא קיום רצונו של המלך: ביום הכיפורים הוא מצווה עלינו לצום ואנו צמים, ובשבת הוא מצווה עלינו להתענג ואנו מתענגים.

כל רגע של קדושה

בכל השנים נהג המשגיח להקדים את הדלקת הנרות בכמה דקות מהזמן המפורסם, כדי לזכות ברגעים נוספים של קדושת שבת. אנשי מעשה, היה אומר, משתדלים להרבות בתוספת שבת, שהרי כל רגע שבו שורה הקדושה הוא רווח גמור. עם זאת הזכיר כי ההכנה אינה מסתכמת בשעון: כשם שאדם מנקה את ביתו לכבוד שבת, כך עליו לנקות את נשמתו כדי שיגיע אל השבת נקי, וכדברי המשנה ברורה, שבכל ערב שבת יהרהר אדם בתשובה ויפשפש במעשיו, כמי שעומד לקבל את פני המלך.

הוא הביא גם את משל השל"ה הקדוש, שהשבת היא הלב של השבוע, וכשם שבריאות הגוף כולו תלויה בלב, כך מצבו של השבוע כולו תלוי בשבת. ומרן הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל היה אומר שהסיבה שבדורנו אין בני הישיבות מצליחים לצמוח לשיעור קומה של גדלות, נעוצה בכך שאינם מנצלים די את ימי השישי ואת השבתות.

אחד מתלמידיו של המשגיח סיפר שנכנס פעם ביום שישי לחדרו, ומצא אותו יושב לבדו וחוזר שוב ושוב בהתלהבות גדולה על המילים "ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת". כשהבחין בתלמיד, שיתף אותו בהתרגשותו על גודל הזכות שנפלה בחלקנו לשמור את השבת.

(מעובד מתוך גיליון 'תוספת שבת')

אחרי המבחן הראשון ישבתי וחישבתי: "עוד תשעים מבחנים כאלה, ואני יודע את כל הש"ס". החשבון הפשוט הזה תפס אותי...

הרה"ח ר' אהרן כהן בסדרת שיחות עם אנשים מופלאים הנבחנים על כל הש"ס

ישנם דברים שבמרוצת החיים עלולים לחמוק מעינינו, ואסור שיחמקו. בשקט יחסי, הרחק מאור הזרקורים, התכנסו בראש חודש מרחשוון חבר תלמידי חכמים, חברי מסגרת 'קניין ש"ס', בעשרים מוקדים ברחבי ארץ ישראל, לצד שאר מוקדי 'דרשו' ברחבי תבל.

שם, בלי רעש וצלצולים, אחרי שבע שנות עמל ויגיעה, הגיעו לשלב מרגש בחייהם: עמידה בכור המבחן על כמעט כל התלמוד הבבלי, 2,463 דפי גמרא, מראשית הש"ס במסכת ברכות ועד מסכת בכורות דף י"ד. ובמילים מוחשיות יותר: אַלְפַּיִם אַרְבַּע מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים וְשָׁלֹשׁ דַּפֵּי גְּמָרָא.

על כל אחד ואחד מהם ראוי להאריך ולהעריך. ואכן, בחסדי שמים, בימים אלו הולכות ומתקדמות ההכנות לשרשרת מעמדי כבוד התורה של סיום הש"ס והתחלתו, בארץ ישראל וברחבי תבל. אנו מצדנו נמשיך להשתדל, בסייעתא דשמיא, להביא לפני הקוראים שיחות מאחורי הקלעים על דרכי העמל והיגיעה שהובילו אל ההצלחה הגדולה של ידיעת כל הש"ס.

הפעם שוחחנו עם **הרה"ג רבי נתנאל משרוף שליט"א**, מחשובי הלומדים בכולל 'מאור המשפט' בראשות הרב יחזקאל חזן שליט"א בעיר אלעד.

מתי התחלת, ומה הביא אותך לכך?

כבחור צעיר דרבן אותי ראש הישיבה, הרב משה ששון שליט"א, לנצל את שעות בין הסדרים כדי להתקדם בלימוד מסכתות הש"ס, ואכן, ברוך השם, עשיתי כעצתו. בהשגחה פרטית, זמן קצר אחרי חתונתי יצא 'דרשו' במסע פרסום שקרא להצטרף ללימוד ולמבחנים בסדר ה'דף היומי', לרגל התחלת מסכת יבמות. הדבר נגע ללבי מאוד, שכן כל שנותיי בישיבה הצטערתי על שלא למדנו מסכת זו. החלטתי לנצל את ההזדמנות ולקנות ידיעה ושליטה ביבמות.

החשבון שהתחיל הכול

וכך הצטרפת למבחני 'דרשו'?

חיוך עולה על פניו כשהוא נזכר בכך. אחרי המבחן הראשון ישבתי וחישבתי: עוד תשעים מבחנים כאלה, ואני יודע את כל הש"ס. החשבון הפשוט הזה תפס אותי, והחלטתי להמשיך עד סוף המסכת, ואחר כך עד סוף סדר נשים. אז חישבתי שוב: עוד כך וכך מבחנים, ואזכה לדעת את כל הש"ס. בפועל, אני נמנה עם המסגרת הנפלאה הזאת כבר תשע עשרה שנה, ויעזור השי"ת שאזכה להמשיך עוד ועוד.

מה שהחזיק אותי להמשיך בקביעות במבחני 'דרשו' הוא ההכרה



שזהו כלי יעיל במלחמת היצר. היצר הרע לוחש לנו שוב ושוב: נדמה לך שלמדת, אבל באמת אינך יודע. אולם כשנבחנים במסגרת של מבחנים, ובפרט במסגרת כמו 'דרשו', הדבר מחזק אותנו מבפנים ומוכיח שברוך השם אנו זוכים לדעת את הלימוד. גם מי שמקבל במבחן ציון שמונים, יש בידו אישור רשמי שלפחות שמונים אחוז מן החומר הוא יודע, וכנראה אף יותר. מכאן שואבים חיזוק ותמריץ להמשיך ולהשקיע.

ארבע פעמים לפני כל מבחן

נשמח לשמוע על סדר הלימוד.

הרב משרוף פותח בהקדמה: לפני שאפרט את הסדר המעשי, עליי להקדים שכל אחד צריך כמובן לבחון מה מתאים לו. אצלי אישית יש שני שלבים שונים: תחילת הדרך, שבה השקעתי כדי ללמוד ולקנות קניין במסכתות, והיום, שבו ברוך השם אני חוזר ומשנן, אך בפירוש אינני יכול לומר שזהו עיקר לימודי.

לבקשתנו הוא מרחיב: בעבר היה זה לימוד חדש, ולימוד כזה מחייב השקעה בהבנה, ורק אחר כך אפשר להוסיף סיכומים וחזרות. במשך שנים למדתי חצי יום בכולל הלכה, ומלבד זה אפשר לומר שכולי הייתי מוקדש למשימת חיי: לזכות ללמוד ולדעת את כל הש"ס. כיום, ברוך השם, הלימוד הזה הוא אצלי בגדר חזרה. בסדרי הכולל אני עוסק בלימוד ההלכה, ואת השינון והחזרות על הש"ס אני עושה בכולל ערב, בימי שישי ושבת ובחודשי בין הזמנים.

ובאשר להכנה החודשית, הוא מוסיף ומדגיש: אני משתדל להמשיך באותו סדר שבו התאמצתי כל השנים. בשבועיים הראשונים של

חודש המבחן אני לומד את כל החומר החודשי בקצב של שני דפים ליום, בנחת וביישוב הדעת. בשבועיים שאחריהם אני משנן וחוזר פעמיים על כל הדפים, ויום או יומיים לפני המבחן אני מריץ את הדפים בחזרה מהירה. כך אני ניגש למבחן אחרי שלמדתי את הדפים ארבע פעמים.

ואיך מתכוננים למבחן המסכם על מאה ועשרים דפים?

בדרך כלל לוח מבחני 'דרשו' בנוי כך שבין מבחן חודשי אחד למשנהו יש ארבעה שבועות, אבל בחודש הרביעי, שבו נערך המבחן המסכם, הפער הוא חמישה שבועות. את השבוע החמישי אני מקדיש לשינון מאה ועשרים הדפים. תחילה אני עובר על תשעים הדפים הראשונים, ואם נותר זמן, אני חוזר גם על שלושים הדפים האחרונים, שאותם בעצם שיננתי זה עתה, סמוך למבחן החודשי.

בזכות בני הבית

ואיך משננים וחוזרים על יותר מאלפיים דפים במסגרת 'קניין ש"ס'?

כאמור, יש הבדל גדול בין תחילת הדרך לבין השלב שבו כבר שולטים בחומר. בהתחלה, אם אפשר לומר כך, השקעתי בלי גבולות. מלבד שעות הכולל, שבהן למדתי חצי יום הלכה, הקדשתי כל רגע למטרה הנעלה. ולמען האמת עליי לציין שלא אני לבדי עשיתי זאת: בלי העזרה והסיוע של בני ביתי, שעמדו לצדי בכל כוחם, לא הייתי מצליח. הם השלימו עם כך שנעדרתי מאירועים משפחתיים וכדומה, ובכלל בחודשי תשרי וניסן, כששהיתי בבית פחות מהרגיל כדי לעמוד במשימה, הם הסכימו וסייעו בעדי. בזכותם, ברוך השם, הצלחתי.

היום, כאמור, סדר יומי העיקרי מוקדש ללימוד ההלכה. מלבד לימוד החומר החודשי, הצטרפתי אחרי פטירת שר התורה הגר"ח קניבסקי זצ"ל לתכנית המפורסמת 'שיח התורה', שבמסגרתה אני משנן בכל יום שמונה דפים בש"ס. כך, גם אם אינני מספיק לשנן לפני כל מבחן את כל החומר, לפחות בכל שנה אני זוכה לעבור על כל הש"ס.

הוא מבקש להוסיף: סדר קדשים הוא סדר שבו אני מרגיש בהחלט פחות שליטה. לכן, מאז שהתחילו ללמוד את סדר קדשים ב'דף היומי', אני מתקדם בכל יום בשינון רגוע שלו, כדי שאזכה לשלוט באמת גם בסדר מיוחד זה.

את השבוע החמישי אני מקדיש לשינון מאה ועשרים הדפים. תחילה אני עובר על תשעים הדפים הראשונים, ואם נותר זמן, אני חוזר גם על שלושים הדפים האחרונים, שאותם בעצם שיננתי זה עתה, סמוך למבחן החודשי

פתק קטן בכיס

לסיום, נשמח לשמוע עצה מפרי ניסיונך לרבבות הקוראים.

אחד הדברים המקשים על ידיעת הגמרא בכלל, ועל הזיכרון בפרט, הוא סוגיה שיש בה שלושה תירוצים או שלושה מהלכים. במקרים כאלה אני נוטל דף ועט, מסכם לעצמי בכתב ובקיצור את התירוצים או המהלכים השונים, ומכניס את הדף לכיס. בתקופה שאחרי כן, בכל הזדמנות שנקרית לפניי, בתור לקופה או בדרך, אני מציץ בדף ומשנן לעצמי את סיכום הסוגיה בקלות ובנעימות.

הוא מסכם את הרעיון בהתלהבות: תאר לעצמך, בקצת מאמץ והשקעה אני יכול לזכות לכך שדווקא בסוגיות המורכבות ביותר אני שולט באופן הברור ביותר, שהרי בפועל שיננתי אותן יותר מעשר פעמים. בכל פעם שאני מגיע שוב לשינון הדף, עולה מיד בזיכרוני תמצית הסוגיה. ובחן הוא מוסיף: וכשהשאלה מגיעה במבחן, התשובה זורמת מתוך סיפוק ושמחה של מי שיודע את לימודו.

לתגובות לכותב המאמר, לשיתוף בעצות ובדרכי הצלחה ולהצעת מרואיינים: a0533185209@gmail.com

English | Español | Français | יידיש

מגוון רחב של שיעורי 'דף היומי בבלי', 'דף היומי ירושלמי', 'דף היומי בהלכה', 'העמוד היומי', בקו השיעורים והתוכן של 'דרשו' - 077-2222-666 או 4992*

הרב אברהם פוקס

נער צעיר כבן ארבע עשרה נזדמן לרב מטשעבין זצ"ל באנגליה. הרב שאלו אם כבר אכל ארוחת ערב, וכשאמר לו שלא אכל, עמד הרב, ערך לפניו את השולחן, הכין לו ארוחה, ולאחר מכן ישב

"אִם נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ" (בראשית י"ח, ג')

שח הגה"צ רבי אריה שכטר זצ"ל: איזה נער צעיר כבן ארבע עשרה נזדמן לרב מטשעבין זצ"ל באנגליה. הרב שאלו אם כבר אכל ארוחת ערב, וכשאמר לו שלא אכל, עמד הרב, ערך לפניו את השולחן, הכין לו ארוחה, ולאחר מכן ישב לידו, שוחח איתו והנעים את שהותו בבית. הנער חש אי נעימות מטרחתו של גדול הדור והזמן שהוא מקדיש עבורו.

אמר לו הרב: "מצוות הכנסת אורחים כוללת גם דאגה לתחושתו הנעימה של האורח. אם אושיב אותך לבדך לאכול ולא אשב בסמוך אליך, יהיה חסר בקיום המצוה".



הגאון רבי חיים בריסקער זצ"ל, מלבד גדלותו בתורה, היה מפורסם במידת הכנסת אורחים. הוא טרח למען כל אורח ואורח בהידור רב. פעם, כשהתארח אצלו אדם וראה את גודל טרחתו של רבי חיים למענו, אמר לו הלה: "רבי, למה לכם לטרוח כל כך? אני יכול לעזור לכם!" רבי חיים לא השיב לו כלום. למחרת הורה הרב לכבד את האורח בהגבהת ספר התורה, ומיד כשהחל הלה להגביה את ספר התורה, ניגש אליו רבי חיים בזריזות, התחיל לעזור לו בהגבהה ואמר לו: "אני יכול לעזור לכם". ומיד הבין הלה את הרמז...

בספר 'באר הפרשה' מובא מעשה שסיפר הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א על זקנו הרה"ק רבי משה מרדכי בעל ה'ברכת משה' מלעלוב זי"ע שהיה מזהיר תדיר את כל הבאים במחיצתו להרבות בלימוד דפי גמ' ותוס': "אני זוכר שנכנס אליו בחור בר מצוה בשבת קודש לאחר תפילת המנחה כדי להתברך אצלו, והרבי היה באמצע אמירת תהילים כדרכו. על כן אמר לו בלשון הקודש: "אומר לך 'הדרכה' לבר מצוה. הנך עומד לקבל אורח, יצר טוב, שהוא מלאך. מן הראוי שתקיים בו מצוות הכנסת אורחים. והנה, הכנסת אורחים בשלימות היא שמעניקים ונותנים לאורח את מה שהוא רוצה ואוהב, ולא את מה שבעל הבית אוהב. על כן אגלה לך שאורחך, היצר הטוב, אוהב דבר אחד, והוא לימוד הגמרא. ראה נא להנאותו בריבוי דפי גמרא".

בנו של הגר"ח זוננפלד ניגש לאביו ולחש באוזנו: "אבא, היום אתה בתענית יארצייט, שים לב שלא תשכח!" שמע זאת הרב זוננפלד, ומיהר ללגום מן התה הרותח כמה לגימות קטנות. לאחר מכן הניח את הכוס מידו...

"אַל נָא תַּעֲבֹר מֵעַל עַבְדֶּךָ" (בראשית י"ח, ג')

בשנת תרע"ד ערכו רבני ארץ ישראל, בראשות מרא דארעא דישראל רבי יוסף חיים זוננפלד, 'מסע תשובה' בכל המושבות החדשות שנוסדו אז בארץ. בכל מקום שאליו הגיעו עשו להם כבוד גדול, והרבנים נשאו משאות של חיזוק והתעוררות לעורר לב העם. בערבו של יום הגיעו הרבנים לעיר יפו, שם סיימו את 'מסע התשובה', והתכנסו בביתו של המרא דאתרא רבי אברהם יצחק קוק לטקס סיום המסע. הרבנית טרחה עבור האורחים החשובים,

והגישה בפניהם תה ועוגות להשיב נפשם.
בנו של הרב זוננפלד ניגש לאביו ולחש באוזנו: "אבא, היום אתה בתענית יארצייט, שים לב שלא תשכח!" שמע זאת הרב זוננפלד, ומיהר ללגום מן התה הרותח כמה לגימות קטנות. לאחר מכן הניח את הכוס מידו...
בנו המופתע חשב שאביו לא שמע טוב, אבל אביו רמז לו שזה בסדר, ותמיהתו גדלה עד מאד!
כשנגמר הטקס ויצא הרב זוננפלד מהבית עם בנו, אמר לו: "בא ואסביר לך את אשר עשיתי. זכרתי כי שרוי אני בצום ותענית, אבל גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה. הם טרחו מאד במצוה זו בשביל האורחים, וכיצד אוכל לפגוע בהם ולא לטעום ממה שהגישו לשולחן? ומכיון שחששתי שיפגעו מכך, התרתי לעצמי ללגום מן התה בעיצומה של התענית, ומיהרתי לעשות זאת בעוד התה רותח, כדי שלא תהיה לי הנאת החיך מהשתיה. כמו כן שתיתי רק כמה לגימות, שיהיה פחות מהשיעור..."
העיקר שלא לפגוע ברגשות הזולת!

פעם אירע שאחת הכלות הבטיחה את השושבינות לזוג חשוך בנים, כסגולה להיפקד בזש"ק. הבחור התנגד לכך ודרש שרבי חיים ורעייתו יתכבדו בשושבינות. משנודע הדבר לרבי חיים, הוא לא ידע מנוח ושנתו נדדה: מחד כאב את כאבה של הכלה, ומאידך הבין לליבו של החתן, שהרי הוא ורעייתו היו לו כאב וכאם

"וַה' פָּקַד אֶת שָׂרָה כַּאֲשֶׁר אָמָר" (בראשית כ"א, א')

ענין השידוכים אצל בחורי ישיבת מיר בזמן שהותם בשנחאי היה מבוכה גדולה. בחורים רבים כבר הגיעו לפרקם, ובשנחאי לא היו כי אם בנות פליטים, אשר מצבן הרוחני לא היה תואם את שאיפותיהם של בני הישיבה. הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל עטה על עצמו את גלימת האחריות, ופעל רבות, ככל שניתן, להשיא את בני הישיבה. "כח התורה שורף את הכל!" טען רבי חיים, ועודד בכל תוקף קשרי שידוכין לבני הישיבה.
מצבם הכספי והנפשי של בני הישיבה, יחד עם תחושת היתמות, הטילו על רבי חיים ורעייתו תפקיד כפול ומכופל: להיות לבני הישיבה החתנים כאב וכאם, ופעמים רבות אף שימשו כשושבינים בחופתם.

פעם אירע שאחת הכלות הבטיחה את השושבינות לזוג חשוך בנים, כסגולה להיפקד בזש"ק. הבחור התנגד לכך ודרש שרבי חיים ורעייתו יתכבדו בשושבינות. משנודע הדבר לרבי חיים, הוא לא ידע מנוח ושנתו נדדה: מחד כאב את כאבה של הכלה, ומאידך הבין לליבו של החתן, שהרי הוא ורעייתו היו לו כאב וכאם.
בבוקר שלח להודיע לחתן כי טוב יעשה אם יותר ויכבד את הזוג חשוך הבנים בשושבינות, וכך אכן היה.
לפקודת השנה נפקדו הזוג חשוך הבנים ונולד להם בן, ועשרים שנה לאחר מכן הוביל רבי חיים את בנו של תלמידו החתן המוותר אל מתחת לחופה.

הגאון רבי איסר זלמן מלצר שלח את מרן הגרא"מ שך לחפץ חיים עבור ברכה לבנים לבתו, והחפץ חיים בירך ונפקדה בילד אחד, ועברו כמה שנים ולא נפקדו. וקרא הגרא"ז לרב שך ושאל: "איך החפץ חיים בירך?"

"וַיַּעַשׂ ה' לְשָׂרָה כַּאֲשֶׁר דִּבֵּר" (בראשית כ"א, א')

בספר 'הפנקס' מובא כי מרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל אמר שאצל החפץ חיים כל ברכה התקיימה, והוסיף וסיפר: הגאון רבי איסר זלמן מלצר שלח את מרן הגרא"מ שך לחפץ חיים עבור ברכה לבנים לבתו ובעלה הגאון רבי יצחק מאיר בן מנחם, אב"ד פתח תקוה. החפץ חיים אכן בירך והם נפקדו בילד אחד. עברו כמה שנים ולא נפקדו. וקרא הגרא"ז לרב שך ושאל: "איך החפץ חיים בירך?"
והשיב שהחפץ חיים אמר: "שיזכו לבנים" - לשון רבים. ואמר הגרא"ז: אם כן אין מה לדאוג. וכך הווה.

סיפר הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א, והובאו הדברים בספר 'באר הפרשה': לפני כשמונים שנה היה בעיה"ק ירושלים קמיע שכתבו הט"ז בכבודו ובעצמו. סיפורי מופת רבים נקשרו באותו הקמיע, שעל ידו נפקדו עקרות ונרפאו חולים, עד שבא מאן דהו ורצה להעתיקו כצורתו ובמתכונתו, ולא ידע שבפתיחת הקמיע נפסדת סגולתו. פתחו ומצא כתוב בו בזה"ל: "אני דוד בן שמואל הלוי, עמלתי על התוספות בחולין דף צ"ו ע"א, בזכות זה יעזור ה' שכל העקרות יושעו וכל החולים יתרפאו".

ללמוד במתינות, ביסודיות ובעיון קל
'עמוד היומי' - ללמוד בקצב שלך ולדעת את הש"ס עם עיקרי המפרשים



מדוע ראוי לשתות תמיד לפני ברכת המזון? ובאיזה מקרה אין לשתות לאחר ברכת המזון?

בפרשת השבוע, אומר אברהם אבינו ע"ה לאורחיו: "ואקחה פת לחם וסעדו לבכם אחר תעבורו". וכותב המשך חכמה: "על דרך הלצה, דשיטת ה'יראים' דאכילה בלא שתיה אינו חייב בברכת המזון, לכן אמר ואקחה פת לחם, שלא אתן לכם רק לחם לאכול בלא שתיה, ולכן אַחַר, סמוך, תיכף, תעבורו, שלא תצטרכו לברך". [ואגב, זהו המקום היחיד בו משתמש המשך חכמה בביטוי "דרך הלצה"].

שיטת רבי אליעזר ממיץ, בעל ה'יראים', מבוססת על דברי הגמרא על הפסוק "ואכלת ושבעת וברכת", שהוא המקור בתורה לברכת המזון: "ואכלת - זו אכילה, ושבעת - זו שתיה", וכיון שרק לאחר מכן נאמר "וברכת", הרי שרק לאחר האכילה והשתיה יחד ישנה חובת ברכה מן התורה. אולם, אף ה'יראים' עצמו מודה שאם אינו תאב לשתות, אף אם היה צמא מעט - חייב מן התורה לברך ברכת המזון אף על האכילה לבדה. ברם, לדעת רוב הפוסקים דברי הגמרא הללו הם 'אסמכתא' בעלמא, ואין כוונת חז"ל שרק לאחר השתייה מתחייב האוכל בברכת המזון, אלא המקרא כפשוטו - שלאחר שאכל ושבע מתחייב מן התורה בברכת המזון, ואף אם היה צמא לפני ברכת המזון ולא שתה. ועיקר ההלכה כדעה זו, ולפיכך, אם אכל ושבע ולאחר מכן הסתפק אם ברך ברכת המזון, "ספקא דאורייתא לחומרא", ועליו לברך מספק, אף במקרה שהיה צמא לאחר אכילתו ולא שתה. ומאידך, אם אכל ושתה, אך לא שבע, אינו מברך מספק, אם כי גם במקרה כזה ראוי ליטול ידים ולאכול לחם בשנית, כדי לברך ברכת המזון.

אולם, לכתחילה ראוי לשתות תמיד לפני ברכת המזון, משתי סיבות: האחת - כדי לקיים את מצות ברכת המזון מן התורה אף לשיטת ה'יראים'; והשניה - שאם היה צמא לפני ברכת המזון ולא שתה, וישתה מיד לאחריה, יתכן שלדעת ה'יראים' יתחייב שוב בברכת המזון, כיון שלדעתו רק עתה חל עליו החיוב מן התורה. ואף מי שאין ברשותו משקה לשתות כי אם כוס אחת של יין, עדיף שישתה אותה לפני ברכת המזון, מאשר שיברך עליה ברכת המזון; אולם, אם שלשה אנשים אוכלים יחד ואין ברשותם כל משקה מלבד כוס אחת יין, עדיף ש'יזמנו' ויברכו ברכת המזון על כוס יין, מאשר שישתו לפני ברכת המזון.

[שו"ע קצז, ד, משנ"ב כה, כו וכח, ושעה"צ יח; ביאורים ומוספים דרשו, 27-26; משנ"ב קפד, טו וכב, ושם קעד, ה, ושעה"צ יא]



מרק ירקות שעירבו בו גבינה צהובה - באיזה מקרה מותר לאכול רק את הירקות? ומה פירוש המושג 'נ"ט בַּר נַ"ט'?

מאכל פרווה שהתבשל בסיר בשרי, טעם הבשר שנפלט מהסיר ונבלע במאכל הפרווה, מכונֶה 'נותן טעם בַּר נותן טעם', ובקיצור: 'נ"ט בר נ"ט'. והיינו, שהטעם שהכלי בלע מהמאכלים הבשריים שהתבשלו בו הוא 'טעם ראשון', והטעם שהכלי פולט למאכל הפרווה הוא 'טעם שני', וטעם זה קלוש הוא ואין בכוחו להפוך את מאכל הפרווה לבשרי, ולכן מותר לאוכלו ביחד עם חלב [וראה במקורות]. ובמאכל שֶׁכולו או רובו חריף לא נאמר היתר זה של נ"ט בר נ"ט, משום שבכוח החריפות יוצא הטעם הבלוע בכלי במידה כזו שנחשב כאילו הוא עומד בעֵינו

בתוך המאכל, כך הטעם הבלוע במאכל הוא 'טעם ראשון' ולא 'טעם שני'. אולם, אם המאכל החריף מתבשל במים המהווים רוב לעומתו, או שהוא מתבשל עם דברים נוספים וחלקֵי התבשיל האחרים יחד עם המים מהווים רוב לעומתו - דינוֹ ככל מאכל אחר. וכן אם בישלוהו בדבש, פעמים שהדבש מבטל את חריפותו ואזי אין הבדל בינו לבין מאכל אחר.

ויש אומרים, שהיתר 'נ"ט בר נ"ט' אמוּר רק בנוגע למאכל פרווה חם שהונח בכלי בשרי, או מאכל פרווה צונן שהונח בכלי בשרי חם, שבאופן זה הפליטה קלושה ולכן הקֻלו בה. אבל מאכל פרווה שהתבשל בכלי בשרי - על ידי הבישול נפלט טעם חזק מהכלי ונבלע במאכל והוא נחשב כ'טעם ראשון'. ולכתחילה מחמירים כדעה זו, דהיינו שאין מערבים מאכל פרווה זה בחלב, אך בדיעבד אם עֵרבוהו בחלב מותר לאוכלו. ודעת אחרונים רבים שאין להקל בדיעבד אלא במאכל שהתבשל - כגון ירקות שהתבשלו במרק - שמֵי הבישול מקבלים את הטעם מהכלי והם מעבירים אותו למאכל. אבל במרק וברוטב שבתבשיל, וכן במאכל שנאפה או נצלה, שמקבלים את הטעם ישירות מהכלי, אין להקל אף בדיעבד. ופעמים שאף במאכל שהתבשל הדין כך - כאשר בסוף תהליך הבישול מתאדים מֵי הבישול, כמו בבישול אורז או פסטה, והמאכל מקבל את הטעם ישירות מהכלי.

ועוד בענין זה: ההיתר של 'נ"ט בר נ"ט' אינו אמוּר אלא בטעם של היתר, דהיינו טעם של בשר או חלב, שאין בו כל איסור לכשעצמו ורק בעירבוב שני המינים חל עליהם איסור; שבאופן זה 'טעם שני' אינו 'חזק' דיו בשביל ליצור איסור חדש. אבל טעם שיש בו איסור מצד עצמו והוא בלוע בכלי, אוסר את המאכל הבולע ממנו אף באופן של נ"ט בר נ"ט. ולדוגמה: כלי שהתבשל בו בשר בחלב - הטעם הבלוע בו הוא טעם של איסור, והוא אוסר כל מאכל שבלע ממנו כדין בשר בחלב. וכך הדין בנוגע לאכילת מאכל שהתבשל בפסח בכלי שבלוע בו חמץ, שהרי חמץ הוא איסור מצד עצמו. ולדעת רוב הפוסקים, כך הדין גם כשטעם החמץ נבלע בכלי לפני הפסח; ויש חולקים, משום שבשעת בליעת הכלי לא היה החמץ אסור, ופעמים שמצרפים שעה זו להקל. וכל האמוּר לעיל וכאן לאיסור, הוא בנוגע לכלי 'בן יומו', דהיינו שלא חלפו עשרים וארבע שעות מעת שנבלע בו הטעם; ולענין כלי שאינו בן יומו, ראה במקורות. וכמו כן, כל האמוּר לאיסור, הוא רק באופן שכמות הטעם הנפלט מהכלי למאכל אינה 'בטֵלה' בתערובת על פי כללי דין 'ביטול ברוב'.

שו"ע תמז, ה, מג"א כד, משנ"ב ס ו־סה, ושעה"צ עט, פא ו־פב; וראה משנ"ב סא; בו"מ דרשו, 88, 89 ו־96.
פ"ת יו"ד צה, ב; וראה שו"ע שם צה, ב, ש"ך יו"ד צה, ג, ובא"ח שנה ב פר' קורח יג. וראה עוד בכל הנ"ל]



מדוע נהגו בני אשכנז שלא לאכול בפסח דג מלוח?

מוצרי חלב, דגים מלוחים, ירקות כבושים, וכיוצא בהם, שנמלחו במלח שלא נבדק כראוי מחמץ - מנהג בני אשכנז שלא לאוכלם בפסח, למעֵט ביום טוב אחרון בחוץ לארץ. אולם, אֵלו מתוך המאכלים הנ"ל אשר נהוג לשוטפם במים לפני אכילתם בכל ימות השנה, נהגו לאוכלם בפסח לאחר שטיפתם שלוש פעמים במים תוך כדי שפשוף. ולכתחילה יש לשוטפם לפני הפסח. ונהגו גם להשרותם במים למשך שלוש שעות, כולל החלפת המים בין שטיפה לשטיפה, ובדיעבד דַי בהשרייה למשך מחצית השעה. ובפסח עצמו אין לבצע השרייה זו בכלֵי מאכל. ומאכלים שמעורב בהם מלח שלא נבדק מחמץ כראוי, אשר לא נהוג לשוטפם במים לפני אכילתם בשאר ימות השנה, כגון ירקות כבושים - מנהג בני אשכנז שלא לאוכלם בפסח אף לאחר שטיפתם, משום שיש לחשוש שאם יתירו לאוכלם לאחר שטיפה, ישכחו ולא ישטפום, שהרי לא נהוג לשוטפם בשאר ימות השנה. ויתֵרה מזו, בנוגע לדגים מלוחים החמירו שלא לאכול בפסח אף כאלו שנהוג לשוטפם, מחשש שיאכלו דגים שלא נהוג לשוטפם וישכחו לשוטפם. ורק ביום האחרון של פסח בחוץ לארץ, נהגו לאכול דג מלוח מהסוג שנהוג לשוטפו בשאר ימות השנה.

[שו"ע תמז, א, משנ"ב מז-נא, שעה"צ נח, וביה"ל ד"ה הבשר; בו"מ דרשו, 73]



לומדי חבורת ש"ס שאו ברכה לרגל המבחן הראשון במסכת סנהדרין

כוללי חבורת ש"ס ברחבי הארץ:

אחיעזר
לחזות בנועם ה'

אלעד
תורת חיים
זכרון אליעזר

אשדוד
חוסן ישועות

ביתר
דורשי ציון

בית שמש
ג'יקוב

בני ברק
בית השם
משכנות
שערי משפט
מניין אברכים פרדס כץ
בית השם
אהל שושנה
מורשה ודעת
שומרי שבת
יודעי תורתך
ויזניץ
בית יהודא
ברכת אהרון
לעלוב
צנצנת המן
אור הצפון

יערות דבש
עמלים בתורה
היכל השם
אשכנז

גן יבנה
צמח דוד

טבריה
קארלין סטולין
היכל התלמוד

ירושלים
נוה יעקב
גור
שערי תבונה
אהל לאה

דרכי הוראה
זיו ישראל
קוסון
בעלזא
היכלי התורה
אהלי אשר
זכרון אליעזר
ביאלא

כפר סבא
נתיבות יהושע

מודיעין עילית
בני הישיבות
נאות עילית
עטרת שלמה
השכונתי חפציבה

מפעלי התורה
תורת משה
ברכת הנחל
זכרון אפרים
זכרון מאיר
יחי ראובן
אמונתך בלילות
חניכי הישיבות

עופרים
באר אברהם

עפולה
יערות דבש
עפולה מרכז

רכסים
ברכת מרדכי

MAKOVER

להצטרפות מוקד 'דרשו' 02-5609000 או בעמדות 'נדרים פלוס'